

Антропософски вести

Брой 89
ВЪЗНЕСЕНИЕ
АПРИЛ 2025 г.

ИЗДАВА СЕ ОТ АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО В БЪЛГАРИЯ

Антропософията е път на познание и себеразвитие, който обхваща сферите на философията и науката, изкуството и социалния ред, предлага духовно-научни методи за развитие на истинско осъзнаване на реалността, дава обективно обяснение за човешката и световна еволюция. Основателят – д-р Рудолф Щайнер (1861 – 1925 г.) предоставя на всяка индивидуалност в пълна свобода обективно да изследва и провери фактите, изнесени от него за видимия и невидимия свят.

СЪДЪРЖАНИЕ

2. Румънско-българска среща
3. Мистерията на Коледа
6. На мястото на Бога – свободният човек
8. Рихард Вагнер и Рудолф Щайнер
13. Мнение на д-р Д. Димчев
13. Конференция 100 години
14. Две анкети
14. Антропософското общество над нас, а Христос
15. Мистерията на Възнесение
16. Интервю с Р. Ройдев
17. Група „София”
18. Безазовите хора през антропософската призма
20. Зимен лагер и споделена душевна топлина
21. Евритмията като видима реч
23. Последното стихотворение
24. Антропософски групи в България

Ние позволяваме на образа на Възнесение да застане пред нашите души. Учениците, които са станали ясновидци, наблюдават тенденцията на етерното тяло да се стреми към Слънцето. Христос се съединява с този стремеж и го удържа. Образът на Възнесението е мощният образ на спасеното от Христос етерно тяло и физическо тяло на човека.

Рудолф Щайнер, 7. Май 1923 г.

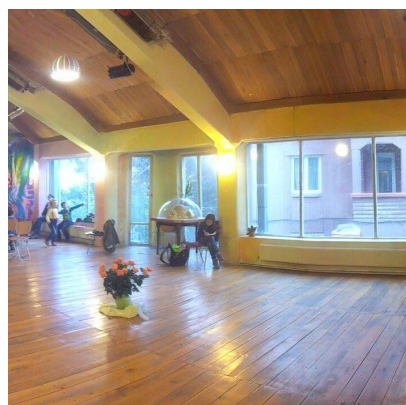
ПЪРВАТА БЪЛГАРО-РУМЪНСКА СРЕЩА

Точно в средата на април ни очаква една празнична среща. Няколко стъпки ни делят от нея. Бавно, постепенно, стъпка по стъпка, изминаваме краткия път един към друг с нашите гости от Румъния. Първата стъпка беше направена миналата година, когато Румънското антропософско общество организира среща през май в Букурещ. Това беше поредната ежегодна среща на четците от Школата за духовна наука. Такава среща се провежда всяка година в различни столици. През май 2023 г. четците от Школата за духовна наука се срещнаха в София. По инициатива на председателя на АОБ, д-р Т. Франгов, на 15 май 2023 г. в София се събраха четци от няколко европейски страни. Тогава българските участници бяха поканени в Букурещ през май 2024 г. Организаторите на това събитие предложиха там да се срещнат по-активните членове на Антропософските общества. Гости от България в Букурещ бяха Георги Акабалиев, Величка Йорданова, Трайчо Франгов, Йордан Димитров и Красимира Калчева. По-късно те споделиха, че между участниците всяка година се създава една сърдечна атмосфера, в която откровено се споделят размисли, идеи, намерения и винаги след това се разделят като приятели.

В своята публикация в брой 84 на „Антропософски вест“ Георги Акабалиев обясни следното: „Освен планираната по програма работа, за нас голямо душевно богатство представляваше общуването с приятелите от Румъния. Членовете на Румънското Антропософското общество са около 300 души. Те имат четири валдорфски училища и много детски градини, собствено евритмично училище и голям антропософски дом в Букурещ. По естествен начин се появи и желанието ни да направим нещо съвместно. Решихме да организираме първата българо-румънска среща в Стара Загора през април 2025 г.“ Точно тази среща предстои на 11, 12 и 13 април в Стара Загора.

Но това не беше истинската първа среща. Тя остана по-назад в миналото. Българските читатели познават духовното наследство, оставено от Димо Даскалов, за което много години се грижеха двама негови ученици. До голяма степен те познават и личността на Димо Даскалов, но едва ли за него се знае всичко. Земният живот на всеки човек е истинен и цялостен, доколкото в него присъства любовта към духовната наука. И ние знаем, че тази любов е довела Димо Даскалов до една съдбовна среща с Антропософията там, където той е търсел с открито сърце духовните истини. Пред всеки човек се откриват градове, с чиято атмосфера той се чувства съзвучен, затова и неговата среща с духовната наука се е сбъднала в Букурещ. Димо Даскалов е започнал началното училище с преподаване на румънски език. Малко по-късно е бил поканен от едно румънско семейство да помага в обучението на свой съученик. Той е бил на 16 години, когато е попадал на една книга за роценкройцерите, която е оставила дълбоки следи в съзнанието му. След това той е звършил гимназия и висше образование в Букурещ.

Изучавал е френски, немски, английски, испански, италиански и е започнал да превежда книгите на Рудолф Щайнер от немски. За да изпълни духовните си задачи, по-късно е попаднал в Стара Загора, където е положил основите на предстоящото развитие на духовната наука в България. Можем само да предполагаем, че до края на земния му живот неговата душа е била устремена към онзи град, където се е сбъднала първата му среща с Антропософията. И точно така, както беше необходимо някой да продължи делото му, не по-малко беше необходимо някой да поднови онази среща, която самият той вече не е могъл да осъществи. Вместо Димо Даскалов някой трябваше да отиде в Румъния. И това се случи през май миналата година, с което тази среща стана част и от нашия земен живот. Такива връзки не изгубват своята стойност дори и когато са изгубили своята актуалност. Една такава връзка остава като душевно съдържание, като умножаващо се богатство, в което се вкоренява семето на вече преживяното. Ето защо сега ни предстои да се срещнем с нашите румънски гости и най-малкото, което е необходимо да направим преди това, е да знаем, че Румънското антропософско общество е основано през 1928 г., сред учредителите на което са били хората, които са слушали лекциите на Рудолф Щайнер в Дорнах и Берлин. Те са поддържали кореспонденция с Гюнтер Ваксмут и други деятели в Гьотеанума. Днес в Букурещ се намира съвременният антропософски дом, който наричат Дома на Рудолф Щайнер. В този дом има множество учебни групи, провеждат се изложби, конференции, празнични събития и различни инициативи. Домът разполага с пространство за изучаване на духовната наука, за взаимно опознаване на тези, които се интересуват от антропософията, както и за съвместна работа с практически цели. Изграждат се взаимодействия с антропософските общества от други страни в областта на валдорфската педагогика, евритмията, антропософската медицина, биографичното изследване и консултиране, организиране на срещи за млади хора и много други разнообразни инициативи. Българо-румънската среща в Стара Загора е една идея, която постепенно се приземява, организира и осъществява, следвайки думите на Р. Щайнер, че Духът, който властва на тези срещи трябва да стане светлина, която да продължи да разпръсква лъчите си, дори когато събитието е приключило.

Антропософският дом в Букурещ

МИСТЕРИЯТА НА КОЛЕДА (РОЖДЕСТВО)

**Усещам аз като от магия освободен
Младенецът на Духа в душевната утроба;
от Коледното настроение в
Календара на душата**

Скъпи приятели, преди всичко искам да споделя с вас моето задоволство, че в последните години ние можем да провеждаме нашите празници и събрания в това училище, тъй като, вършейки някаква антропософска работа тук, ние по един неясен начин подпомагаме духа на Валдорфската педагогика в училището. А единственото, което оживява и усилва този валдорфски дух, е неговата връзка с духовната наука и аз мисля, че ние макар и не явно вършим една добра работа за Валдорфското училище „Николай Райнов“, София.

Когато днес погледнем празника така, както той се разгръща навън по улиците и навсякъде, ние всъщност, се срещаме с една голяма заблуда. Може би повечето от вас са обърнали внимание, че аз наричам празника Коледа. Това е мой личен избор, защото аз имам слабост към това, което представлява българският фолклор. Посветените, които са живели някога по тези земи, са създали този празник и са го дали на народа като един вид предчувствие за това, което ще се случи по-късно. Защото празникът Коледа е много стар, той е от предхристиянските времена. По своята същност този празник е раждането на Бог Коледа в зимната вечер и на следващия ден коледарите разпространяват вестта за това. Коледа е името на това дете, което се ражда. И Коледа, всъщност, е един празник на рождеството.

Лично аз съм много разочарован от това, което се случи преди 30 години, когато една група американски възпитаници поде така наречената идея за „Възраждането на Коледа“, което, всъщност, беше унищожаването на Коледа. Истина е, че този празник не се празнуваше преди няколко десетилетия, но празникът не беше унищожен и тихо си живееше в читалищата. „Възраждането“ по същество беше замяната на Коледа с американския Christmas, а името на Младенеца, който се ражда, беше откраднато, за да го дадат на един дядо. По принцип празникът е хубав, аз не съм против него, а съм против това, че беше откраднато името и младенецът стана дядо. Ние си го празнувахме, дядото се наричаше „Дядо Мраз“, идваше с шейната и елените от северния полюс със Снежанка, раздаваха подаръците приготвени от джуджетата и пр. Имаше си го празника. Но няма дядо Коледа! Коледа е младенец, който се ражда в коледната вечер. През 90-те години на миналия век нямаше обществена съпротива срещу тази глупост и това се разпространи много. За съжаление, вече много малко може да се направи по този въпрос.

Днес вече не можем и не е нужно да търсим Коледа по същия начин, по който се подхожда по традиция във фолклора и както е дадено от посветените в древни времена. Ние трябва да търсим друг смисъл на Коледа.

Вие знаете колко често говорим за Мистерията на Голгота и за нашите основания да поставим тази мистерия в центъра на еволюцията на нашата планета Земя. Но преди Мистерията на Голгота се случи една друга мистерия, която

аз наричам Мистерията на Коледа и която беше един вид подготовка на Мистерията на Голгота. Ако не беше се случила Мистерията на Коледа, нямаше да се случи и Мистерията на Голгота.

Защо ги наричаме мистерии? Това са исторически събития, които действително са се случили, но в тях са скрити такива тайни, до които ние не можем непосредствено да стигнем. И чрез духовната наука ние можем донякъде да проникнем вътре в тях и да видим някои страни от тези тайни. А те са като отделянето на люспите на една лукова глава и с времето ние може би ще стигнем до центъра на най-вътрешните части на тези тайни, може би след много векове.

Искам да започна с историческата страна на Коледа, на Рождество. Какво се случи и как можем да го разглеждаме в последващия ход на времето до ден днешен и в бъдеще.

На тази историческа Коледа действително се роди едно дете. От духовната наука научаваме, че това е едно много специално дете. В Библията е казано, че Бог създаде човека и ги направи двама. След което продължава с историята на Адам и човеците. От духовната наука знаем, че другият близък е бил запазен в лоното на света и до момента, който наричаме Коледа, не се е въплъщавал непосредствено в едно човешко същество. Това е неговото първо въплъщение в дете наречено Исус. Аз ще скицирам накратко събитията по онова време.

Тази душа, която се инкарнира за първи път в човешко тяло, е толкова неподготвена за този свят, който вече е напреднал, че има нужда от помощ. И затова получава, но един вид отвън, помощ от етерното тяло на Буда. По същото време, малко по-късно, се ражда още едно дете, което също е наречено Исус. То се ражда в Соломоновата линия (Ев. на Матей) на еврейството и е инкарнация на един от най-големите посветени сред човеците, Заратустра. Двете деца растат заедно. Първото е родено в Натановата линия на еврейския род (Ев. на Лука) и затова в Антропософията го наричаме Натанова душа-близък на Адам. До своята 12-та година това дете расте изключително затворено в себе си и не контактува с другите. От него се излъчва една такава любов, че всеки започва да го обича, само като го погледне. Най-вероятно това е заради етерното тяло на Буда.

Ние знаем, че около 14-та година всеки човек получава самостоятелно астрално тяло. Но по онова време, когато двете деца Исус са на около 12 годишна възраст, се случва едно уникално събитие, което не може да се случи при другите хора. Астралното тяло на Заратустра преминава в Натановият Исус. Само така можем да разберем пасажа от евангелието, когато намират това дете в църквата да обяснява закона, детето което преди това не е общувало с никого. Единственото, което е написано в Евангелието от този момент до Кръщението е, че детето растеше в благоденствие. Оригиналната дума на гръцки е плерома, което означава също и пълнота, и това е правилният превод. Рудолф Щайнер обяснява защо. Ние знаем, че шестте елохима работят в човешкото същество чрез Слънцето, а седмият, Йехова, чрез влиянието на Луната. Това, че Заратустра, който беше пос-

ветен на Слънцето, вече живееше в Натановия Исус, стана така, че всичките седем елохима можеха да работят в това дете до неговата 30-годишна възраст. А това значи, че „плерома, пълнота” означава, че седемте елохима работят заедно. Нещо, което го няма при другите човечи – шестте Елохима работят през деня, когато виждаме Слънцето, а през нощта действа Йехова чрез Луната. През другото време те си почиват и се сменят. Докато в това растящо дете седемте Елохима работят денонощно.

Но какво всъщност правят? Сигурно ви се е случвало да хвърлите хартиен лист в запален огън и знаете, че той изгаря за секунди. Рудолф Щайнер казва, че духовната сила на едно висше същество би изгорила нашето физическо тяло толкова бързо, колкото изгаря един лист в огъня. За тридесет години тези седем Елохима успяха да изработят една такава телесна същност, която можеше да издържи духовното присъствие на Христос в себе си поне за три години. А когато приближи Кръщението в реката Йордан, Азът на Заратустра също напусна това човешко тяло. Тогава остана една празна човешка черупка, която можем да наречем Христофорус, един носител на Христос, но самият Христос все още не беше в нея. Или ако ползваме санскритската дума Аватар, можем да кажем, че в този Аватар Христос влезе при Кръщението и можа да живее почти три години. И това беше едно конкретно, реално, физическо събитие, което се случи в човешката история, и никога няма да бъде повторено. Но това не означава, че със смъртта на Христос-Исус ние сме загубили онова, което е постигнато през целия процес, през тези 30 години.

С Мистерията на Голгота на всеки човек беше дадена възможност да създаде в себе си един Христофорус, един душевен Аватар, в който да бъде положен Христос.

Сами по себе си нашата физическа същност и нашата духовна същност са толкова различни, че нямат допирна точка. Душата е това, което може да ги съедини и да направи човека цялостно същество. Църквите не признават духовната част, догмата казва, че човекът се състои от тяло и душа. Днес искат да премахнат и душевната част. Съвременната наука казва, че човекът е само едно физическо тяло, но определени физиологични процеси могат да бъдат разглеждани и като душевни.

Елохимите успяха да направят един Аватар на Христос във физическо тяло, а ние в нашето душевно тяло ще можем през следващите векове да създаваме Аватари за Христос. Предполагам, че само онези хора, които са били непосредствени ученици на Христос, са могли да създават такива аватари и в душевно-телесното т.е. в сетивната душа. Не съм чувал да има словесен израз за това, но ако трябва аз да го формулирам бих казал „Ние и Христос с нас“.

В същинско душевното (разбираща и чувстваща душа) може да бъде създадено едно особено тяло, в което да се вмести Христос. За да се изработи такова особено тяло, апостол Павел даде един словесен израз за всичко, което може да се направи чрез християнската вяра: „Не аз, а Христос в

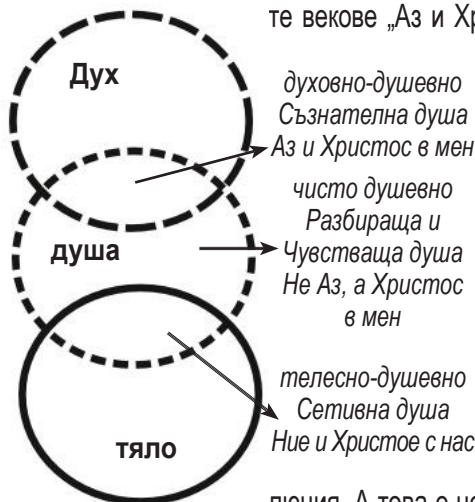
мен”. С това християнството казваше: ето тези хора могат да станат християни. Църквата разглежда някои хора, които не са християни, като хора, които нямат възможност да стигнат до спасението. И до известна степен това има основание, доколкото те трябва да намерят в себе си импулса да изградят в душата си място, в което Христос може да бъде вместен.

Съзнателната душа започва да се развива от 15 век нататък, но едва с появата на духовната наука можем да кажем, че тя започна да става духовна Съзнателна душа. Дотогава тя все още живееше в сферата на материалното. С това, че Съзнателната душа започна да става духовна, в нея вече може да се изгражда един носител на Христос, който можем да изразим с думите „Аз и Христос в мен”. Това е нещо, което предстои тепърва пред човечеството. И ние вече можем да достигнем до формулата „Аз и Христос в мен”, но другата формула продължава да действа: „Не аз, а Христос в мен.” Засега имаме само първите наченки.

Видяхме, че на Елохимите им бяха необходими 30 години, за да създадат физическия аватар на Христос. На хората бяха отредени 1500 години, за да следват повика на Апостол Павел, но душата не спира да се развива напред, не спира до тук. Аз давам само известни опорни точки, чрез които човек може да достигне до разбиране защо се казва една или друга формула. Това ще продължи много време и през следващите векове „Аз и Христос в мен” ще има съществено значение.

Тези кратки думи имат много дълбок езотеричен смисъл, защото те са една кратка формулировка на това как протича цялата еволюция. На много места в евангелията Христос казва на учениците си: „Аз и Отец сме едно.” Не че някой го е разбрал. Но това е една кратка формула, която ни посочва как еволюцията ще протече в много далечно бъдеще за нас, хората. Едва в края на Вулкан ние ще може да изживяваме съзнателно това „Аз и Отец сме едно”, след една много дълга еволюция. А това е нещо, което едно същество като Христос вече е постигнало.

Рудолф Щайнер свидетелства, че едно момче е могло да каже думите „Аз и Христос сме едно” в една инкарнация през 13-ти век, когато минава през едно особено посвещение. В своята предишна инкарнация Християн Розенкройц преминава през една мистична смърт. Тогава той успява да събере цялото познание, което неговите учители са вливали в него и отново го формулира по нов начин, когато се връща от тази мистична смърт. Тогава той може да каже „Аз и Христос сме едно”. Това също е една формула, която посочва далечно бъдещо развитие. Едва в края на земната еволюция ние, хората, ще можем да търсим това „Аз и Христос сме едно”. Христос е завършекът на Седмата голяма епоха. А ние се приближаваме към тези неща бавно и постепенно с тези по-малки формули. Тази Мистерия, която физически се случи тук, продължава душевно да се разгръща във времето. Тя се повтаря през много степени и когато ние празнуваме тези празници, всъщност, се стремим да усилим този импулс към „Не аз, а Христос в мен” или „Аз и Христос в мен”

В Мистерията на Коледа, всъщност, се случи още нещо. Както казахме, в Библията Адам е първият човек, когото наричаме родоначалник на човешкия род. За животните знаем, че имат групови души. За Адам не можем да кажем, че е груповата душа на хората или нещо подобно. Ние го наричаме родоначалник. Когато Адам слезе за първи път във физическо тяло, той имаше силата да трансформира кръвта в една особена кръвна субстанция, която стана човешка кръв. И потомците на Адам сформираха човешкия род с тази особена субстанция на кръвта. На друго развитие останаха всички останали тела, които дойдоха на Земята от Луната, животинско, растително и т.н.

Адамовата кръв наистина е формирала човечеството. И никоя друга еволюционистка теория не може да обясни защо е спряла еволюцията на животинските видове? Другите еволюционистки теории избягват отговора на този въпрос. Някой да е чувал човекоподобна маймуна да е станала човек? Не. Защото маймуните нямат такава кръв. Единствените същества, които се размножиха по кръвна линия, са само наследниците на Адам. Това са човеците и тази кръв тече в тях. Няма човеци там, където не тече кръвта на Адам. В животинския свят няма такава кръв.

Не случайно, евангелистът Лука проследява кръвната линия на Натановия Исус до Адам. С това той казва: ето това е един Адамов човек като нас. Но тук има още нещо. В историческата Коледа се роди един човек, който може да бъде проследен по кръвна линия чак до Адам, но той носи същата организираща сила на кръвта, която има и Адам. Той е негов близък. Както Адам можа да основе нещо, на което да даде начало, да му бъде родоначалник, така и Натановият Исус има в себе си същата сила. Но силата на кръвта, която Адам внесе в развитието на Земята, можеше да се осъществява чрез механизмите на размножителния процес, а това, което донесе Натановият Исус, беше нещо различно.

За това, което наричаме Тайната на непорочното зачатие, хората имат най-разнообразни мнения. Този въпрос е бил зададен и на Р. Щайнер, но той е казал, че само в много тесен кръг от хора може да бъде езотерично разглеждана тази тайна. Нищо не може да се изнесе публично за тайната на непорочното зачатие. Но пък съвсем точно знаем, че Натановият Исус е дете на Йосиф и носи неговата кръв.

Тази сила в кръвта, която носи Натановият Исус, не се предава с механизма на процесите на размножаването. Кармата беше подредила това, че войникът да прободне тялото на Христос Исус на кръста и кръвта на Натановия Исус потече в Земята. С това се осъществи предаването на тази сила на кръвта на Земята. След смъртта на кръста едно от действията, които Христос извърши, бе етеризирането на тази кръв.

Както знаем от лекцията на Р. Щайнер за етеризацията на кръвта освен потока на физическата кръв, която тече в нашите вени и артерии, ние имаме един поток от етеризирана кръв, която идва от сърцето, тече нагоре към главата. След Мистерията на Голгота във всеки човек се добавя втори етеризиран поток от етеризираната кръв на Натановият Исус.

Рудолф Щайнер казва, че нашата задача за бъдещето

е да се обединят тези два потока, да станат едно. Сега те все още са разделени и когато се съединят, ние ще имаме истинския човек, вече създаден на Земята. Ние не заместваме Адамовата кръв с Натановата, те трябва да се слепят и да станат един поток. И тогава имаме цялостния човек, който ще продължи еволюцията. Така ще се оформят онези същества, които ще пренесат човешката същност на следващото планетарно въплъщение на Земята. Те ще бъдат коренното население на Юпитер. Останалите човеци, които не успеят да обединят двата етеризирани потока, няма да бъдат част от Натановото бъдеще. Те ще формират това, което на Юпитер ще бъде едно природно царство между сегашните животни и тогавашния човек. Това е нещо, което само се предполага.

Непосредствено след това Р. Щайнер започва да говори за Бодисатва и бъдещия Майтрея Буда. Сегашният Бодисатва, който ще стане Буда след около 2000/ 3000 години, ще може съзнателно да работи с тези хора, които вече са съединили двата етеризирани потока на кръвта. И една Коледна мисъл е как да постигнем това съединяване на етеризираните потоци. С Медитацията на Основополагащия камък ние вече полагаме една основа. Не че това изцяло ще реши проблема, но всеки от някъде трябва да започне. И според мен, думите „Аз и Христос сме едно“ са част от този стремеж. Те са свързани с Висшия Аз. Висшият Аз не е наш, засега той е носен от ангелите и действа в нас отвън. Ние го нямаме вътрешно. Ангелите го носят и ние имаме нещо общо с него само дотолкова, доколкото нашата Съзнателна душа е част от този Висш Аз. На мен така ми звучи, че „Аз и Христос сме едно“ се изгражда от онази част на Висшия Аз, в която живее нашата Съзнателна душа.

От това, което можем да прочетем в евангелието, ние разбираме, че Адамовата кръв ще има все по-малко значение. В бъдеще човек ще намира своите същински родственици само там, където Натановата кръв се усеща да тече заедно.

Исторически погледнато може да се види колко силна е Адамовата кръв в кръвно-родствените връзки. В миналото хората са знаели роднините си до девето коляно, както се казва. А днес вече се вижда как това родство между хората губи значение и се смалвява. За пръв път това бе загатнато още от Христос-Исус на сватбата в Кана Галилейска. Днес това може да се види от всеки, който внимателно наблюдава живота.

Може да се забележи, че нашите кръгове тук стават все по-големи. Надявам се, че в един момент тази зала няма да може да ни побира и човек ще започне да разпознава роднините си сред тези хора, с които той е духовно свързан. Извън тази сграда няма как да бъде казано това, което ние говорим тук. Ние можем да говорим тези неща само тук, но аз се надявам, че все повече хора ще започнат да идват при нас, чувайки своя вътрешен глас. Все повече ще бъдем братя и сестри не според наследствената физическа кръв, а според общата етеризирана кръв на Натановия Исус.

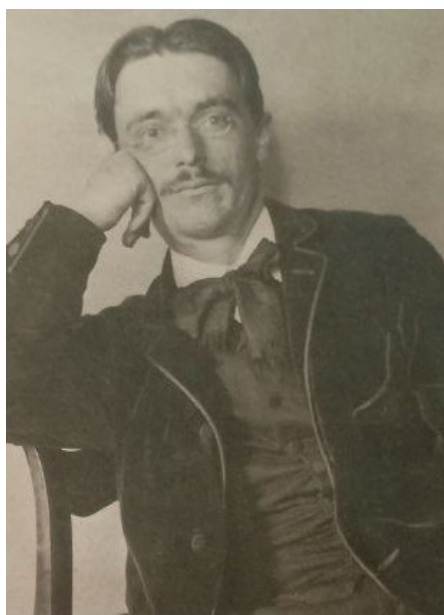
Георги Акабалиев
21.12.2024, София

„На мястото на Бога – свободният човек“ Подробности около „анкетата“, 1892 г.

Един от приятелските кръгове, към които Рудолф Щайнер е принадлежал, се е сформирал около наскоро встъпилите в брак Ханс и Грете Олден: „Те събраха около себе си весела група приятели, които искаха да живеят „настоящо“, обратно на всичко, което виждаше като продължение на минал живот в архива на Гьоте и обществото на Гьоте център на духовното съществуване. Бях приет в този кръг; и мисля с голяма симпатия за всичко, което преживях в него. Идеите ни в Архива можеха да бъдат заострени при съпреживяването на „филологическия метод“. Те трябваше да станат свободни и подвижни, когато идваш в къщата на Олден, където всичко, което беше вложено в главата ти, че един нов начин на мислене трябва да се наложи сред чове-

чеството, представляваше интерес; но и всичко, което с душевна съкровеност болезнено усещаше някой стар културен предразсъдък и мислеше за идеалите на бъдещето.“

Ханс Олден (1852-1932) първо е бил актьор, а тогава работи като съставител на „леки“ театрални пиеси, но е бил „с отворено сърце за възвишените интереси, които по това време са очертавали духовния живот“. И (втората) му жена Грете (1860-1933) е работила в полето на леката театрална муза: „Тя именно изготвя през 1883 г. заедно с първия си съпруг Паул фон Шьонтан и неговия брат Франц известната комедия, успешна десетилетия наред, „Похищението на сабинянките“. Освен това тя е била любимата племенница на влиятелния журналист, писател и театрален директор Паул Линдау, който между другото е написал също така популярни пиеси. Още като Грете фон Шьонтан тя започва албум през 1889 г.: „Познай себе си! Албум със спомени за характеристиките на приятелите и приятелките“, печатно издание от Фридрих Кирхнер, който, както той пише, се е запознал с тази колективна игра в Англия. Тя трябва да служи за изучаване на хората, но не по погрешен начин: „Лаватер се занимаваше с физиогномия, Гал изучаваше анатомията на черепа, някои изследват почерка, други се опитват да гадаят по фотографии на хора... Младите си правят лексикони, в които искат да увековечат своите... младежки приятелства с най-често блудкава, сантиментална и неистинска поезия.“ Но тогава е трябвало да бъде отворен нов път към познанието за хората: „Който от твоите приятели... отговори на следните 25 въпроса, прави генерални самопризнания, каквито – толкова големи и истински – никой инквизитор със своите винтове и клещи не може да изтръгне. Тъй като въпросите шурмуват приятеля толкова дръзко и същевременно изкусно, че той излага чувствата, мислите и особеностите си нищо неподозиращ, навярно дори неохотно, и обрисова толкова интимно точен образ на себе си. – Някой може би смята този или онзи

Рудолф Щайнер във Ваймар, около 1891 г. От архива „Рудолф Щайнер“

въпрос за натрапчив или излишен...“

Почти всички вписвания в албума са от началото на 1889 г. – в десетте текста от онова време са увековечени освен членове на родното семейството на Грете Олден, сем. Герике, също и тогавашният ѝ мъж, известният драматург Паул фон Шьонтан (1859-1905), както и колегата му Лудвиг Фулда (1862-1939). Очевидно Грете Олден е отворила албума отново чак през февруари 1892 г. във Ваймар. Най-напред, на 7. февруари, колегата на Щайнер от Архива Едуард фон дер Хелен и жена му Марта попълват въпросника. Съпругеската двойка принадлежи на тесния Олденски кръг. И накрая, на 8. Февруари, на ред е Рудолф Щайнер! Това си остава последното попълване и албумът вероятно бива забравен. Няма намерени попълнени

анкети от други членове на кръга, като Габриеле Ройтер или Юлиус Ваале.

Характерът на кръга, както го описва Габриеле Ройтер по-нататък, образува един интересен фон, пред който трябва да се видят някои от писанията на Рудолф Щайнер: „Всички ние бяхме пълни индивидуалисти,... Вярвахме съвсем откровено, че работим вътрешно върху най-личностното си развитие, докато споделяхме обаче само типичния процес на развитие на нашето време... Всички бяхме чели нашия Щирнер. Той беше положил основите в нас със своята теоретична логика, своя неумолимо ясен език и трезвата студенина на мисловните си посоки, които накрая водеха в пепелявото на цвят нищо. – Сега Фридрих Ницше се бе превърнал в наш бог, около когото духовете ни се въртяха като планети около Слънцето... – Бяхме много различни характери в нашия приятелски кръг, на всеки богатият, разноцветен, лукав, тайнствен магьосник въздействаше различно. Но тъй като на никой от нас не му липсваше фантазия, всеки си създаваше собствен обожаван и триумфално почитан Фридрих Ницше.“

Тогава групата, която толкова много почитала Ницше, е била тази, която по покана на новия издател на Ницше Фриц Кьогел пътува на 26. май 1894 за Наумбург, където им е чел от ръкописа на „Антихрист“: „И ако той допуснеше почивка“, според Габриеле Ройтер, „чувахме ... от съседното помещение притъпено роптаене и мърморене като звуци на хванато животно ... Това беше болният Ницше, който седеше там вътре и вече не знаеше нищо за своето творчество, пред което ние трепетно се прекланяхме.“

Ницше беше Слънцето, около което се въртяха духовете на кръга Олден – и това се е отразило по някакъв начин и на отговорите на Рудолф Щайнер на някои въпроси. Защото в началото 1892 г. още не е било времето на неговото голямо въодушевление от Ницше – то ще се разгърне изцяло чак

около 2 години по-късно.

На 8. февруари 1892 г. Рудолф Щайнер попълва въпросника. Дори и цялото това нещо да е било шега и игра, ако човек погледне отговорите му, изглежда, че те говорят повече за неговите копнежи по онова време, отколкото за досегашните му убеждения. Въпросникът е до известен степен едно свидетелство за това, че той е тръгнал по пътя, който слиза от чисто идеалистичните си висини и се насочва към земната действителност:

Твоите любими мъжки качества? „Енергията.“

Коя професия смяташ за най-добрата? „Всяка, при която можеш да издъхнеш от енергия.“

В кое време би искал да си живял? „Във времена, в които има какво да се върши.“

Кои исторически фигури не можеш да понасяш? „Слабите.“

Тогава Рудолф Щайнер е бил всичко друго, но не и жизнен – по-скоро през цялата 1892 година се е борил с неразположение. Също и при любимите исторически герои и хора на изкуството се проявява този порив към силата, която самият той едва ли е притежавал, поне във физически смисъл.

Любимите ти исторически герои? „Атила, Наполеон I, Цезар.“

Любимите ти исторически героини? „Екатерина II.“

Любими образи от поезията? „Прометей.“

Твоят любим художник или скулптор? „Раух, Микеланджело.“

Твоите любими композитори? „Бетовен.“

Изненадващо е, че скулпторът от класицизма Кристиан Даниел Раух (1777-1857) е назван едновременно с Микеланджело, тъй като той иначе никъде не е споменаван от Р. Щайнер. Но че любимото му занимание съвпада с представата му за щастие – и двата пъти той отговаря с „Размисли и любови“ („Sinnen und Minnen“), несъмнено вдъхновен от едноименната стихосбирка на Роберт Хамерлинг, която Паулине Шпехт му подарява за неговия 26-ти рожден ден – навярно не е само шега. Размишлението (Sinnen) е мислене, свързано с вътрешния човек, а не просто умствена дейност; когато до него застане любовта – Minnen, което означава „обичам“ – но етимологично има същия произход като английската дума „mind“, „Manas“, „Mensch“, т.е. живот, който се свързва с духовното – тогава можем да почувстваме спомена за онова, което по-късният Р. Щайнер описва като „мислене със сърцето“, където мисленето и чувстването се свързват по нов и осъзнат начин.

На някои въпроси не желае да отговори, при други не се знае наистина до каква степен е сериозен.

Къде искаш да живееш? „Безразлично ми е.“

Твоята основна характерова черта? „Не я зная.“

Твоите любими женски качества? „Красотата.“

Твоят любим цвят? Любимо цвете? „Виолетово. Есенен минзухар.“

Към какво изпитваш непреодолимо отвращение? „Педантичност и чувство за ред.“

От какво се страхуваш? „От точността.“

Любимо ястие и питие? „Франкфуртски колбаси и коняк. Черно кафе.“

Последното може да е вярно за този период. Франкфуртските наденички са били вероятно едно от малкото ястия, които тогава е можел да приготви сам, ако се вярва на разказите. А омразата му към педантичността, чувството за ред и точността, може да има връзка с това, че тези качества постоянно са се изисквали от страна на Архива и неговите издатели – може би тогава е мислил за неговия директор на Архива Суфан. Причината да назове необичайното име „Радегунде“ в отговор на въпроса за любимото му име е вероятно споменът за някогашната му любима. Относно мъжките имена отбелязва кратко и ясно: „Жените могат да решат това.“

Назоваването на Ницше два пъти със сигурност е свързано с гореспоменатото настроение на Олденския кръг:

Кой искаш да бъдеш, ако не си себе си? „Фридрих Ницше преди умопомрачението.“

Любимите ти писатели? „Ницше, Хартман, Хегел.“

И сред любимите си писатели назовава Ницше, Гьоте – не! Това може да се разбира на фона на опитите на Р. Щайнер през 1891 г. да се „освободи“ в известен смисъл от Гьоте.

Навярно отговорите на следните два въпроса са дошли от дълбините на сърцето му:

Какви грешки би простил? „Всички, ако съм ги разбрал.“

Твоят темперамент? „Променливост.“

Първият отговор напомня на приписваните на мадам дьо Стал думи: „Да разбираш всичко означава да прощаваш всичко.“ Различни свидетелства сочат, че още на млада възраст Рудолф Щайнер е имал особената дарба да съчувства и съпреживява понякога най-съкровените дълбини на другите хора. А „променливост“ не е непостоянство, а именно способността да се променяш и въпреки това да оставаш верен на себе си: Той самият тъкмо се е намирал в процес на трансформация, ясно е усещал това.

Неговото „мото“, което всъщност трябваше да стои под негова фотография (която никога не беше поместена), отговаряше на тогавашната фаза от живота му – доближаването към „философия на свободата“: „На мястото на Бога – свободният човек!!!“ В бележник 492 от онова време се казва нещо подобно: „Историята е в действителност развитието на човешкия род към свободата. Първо духът се чувства зависим от Бог, проправя си път към свободата и познава себе си. На мястото на вярата в Бог вярвам в свободните хора / д-р Р. Щайнер“.

Дори и въпросникът да е бил само една игра и вероятно не всички отговори да могат да се приемат буквално, е показателно, както беше споменато по-горе, че в някои отношения Рудолф Щайнер си прави един вид програма за следващите години.

Мартина Мария Сам, Гьотеанум, 03.11.2023

„An Gottes Stelle den freien Menschen“
Über die Hintergründe des „Fragebogens“ 1892

Превод: **Июана Събева**

РИХАРД ВАГНЕР И РУДОЛФ ЩАЙНЕР И ТЕХНИТЕ ДУХОВНИ МИСИИ

Скъпи приятели, днес е Сретение Господне, тридесет и третият ден от началото на годината, шест седмици след нашия Коледен празник. На този ден преди двадесет години изнесох лекция за Ита Вегман и нейната инкарнация в девети век. Сега тази тема продължава с нашите герои и техните инкарнации в девети век. Виждаме ритмите: шест по седем – четиридесет и две, три пъти по четиринадесет. Четиридесет и две степени, които водят навътре, към човека, и онези единадесет по седем степени, които пък от днес до 20 април ни водят към Възкресение. Днешният ден стои изключително хармонично между шестте седмици от Коледенния празник и единадесетте седмици до Великден и Възкресение. Това са пътят на Соломоновия Исус и пътят на Натановия Исус, който ще ни заведе до там, единадесет по седем стъпки до Адам, началото на човешката еволюция.

Днес виждаме това Дорнахско време, този Ефески пейзаж, тази Рейнска река, която минава тук и това мъгливо време, което ни напомня за Атлантида и „Пръстена на Нибелунгите“. Ние ще се опитаме да съберем старите и новите Мистерии така, както двамата герои на днешния разказ са успели да съберат старите Мистерии и да ги преобразуват в нови Мистерии. Винаги се питаме как стои връзката между две личности, отдалечени във времето и пространството, и колко по-лесно е да намерим две личности събрани от времето и пространството. Но трябва да се запитаме защо две индивидуалности се прераждат на едно такова разстояние във времето, което намираме при тях като четиридесет и осем години, което всъщност е четири пъти по дванадесет. В духа на започващата нова Лунна година можем да предположим, че и двамата идват от една и съща Лунна година. След единадесет дни ще отбележим сто четиридесет и две години от преминаването на Вагнер, а след по-малко от два месеца – сто години от преминаването на Прага на Рудолф Щайнер. Виждаме, че годините, които стоят между смъртта на единия и смъртта на другия, са четиридесет и две, шест пъти по седем.

В последните седмици на януари през годините Р. Щайнер много често събира по две индивидуалности, по две личности, за които говори. Ако се върнем няколко дни назад, ще видим, че той говори за Толстой и Карнеги. Как стоят Лев Толстой и Андрю Карнеги, които са толкова различни, в различни състояния и различни места. Какво е това, което ги свързва? Виждаме този импулс, който Р. Щайнер се опитва да пробуди в нас – как да се опитаме да свържем две личности, между които видимо няма никаква връзка. И какво е това, което накрая кара тези две личности да завършат живота си по еднакъв начин. Преди това в една лекция той говори за други три личности, за Галилей, Джордано Бруно и Гьоте. Ако се върнем в началото на януари, намираме Микеланджело в една забележителна лекция от 8 януари. Но за да разберем Микеланджело, трябва да го съпоставим с Рафаел и Леонардо, т.е. ако само се вираме във Вагнер и Щайнер, ние няма да можем да разрешим загадката на техните животи, на тех-

ните мисии. Винаги обкръжението, както в пространството, така и във времето, е това, което трябва да потърсим. Не случайно Вагнер и Щайнер се разминават в своя живот. По същия начин Гьоте и Вагнер също се разминават. Вагнер е на деветнадесет години, когато Гьоте умира. Когато Вагнер умира, Щайнер е на двадесет и две години. Можем да предположим, че Вагнер идва като един мост, една връзка между Гьоте и Щайнер. В своите Кармични лекции Щайнер говори как двама ученици на Платон е трябвало да не се прераждат в едно и също време. И двамата тръгват по различни пътища още по времето на Академията на Платон, след което се прераждат с разлика от шестдесет години. Единият идва заедно с Хегел, Новалис, Шлегел, и става приятел на Шилер. А другият идва по времето, когато Гьоте умира. Това са Хьолдерлин и Хамерлинг. Щайнер често говори колко трудно е да бъдеш съвременник на Гьоте. Трудно е за две велики индивидуалности да бъдат съвременници. Поносимостта между големите индивидуалности е много трудна. Хубаво е в началото да имаме пред нас такива въпроси.

Преди шест месеца в лекцията през август по необходимост направих една аналогия между тетралогията на Вагнер и четирите Мистерийни драми на Рудолф Щайнер. През последните си години Вагнер поставя своите произведения в Байройт, а Щайнер поставя своите Мистерийни драми в Мюнхен. Нашият въпрос е: какви са другите свързващи звена и нишки между Вагнер и Щайнер. Когато погледнем в тяхното обкръжение, намираме една личност, която стои между тях. И това е Ницше. В първите си години младият Ницше боготвори Вагнер, често пътува от Базел до Цюрих или Люцерн, където пребивава Вагнер. А отговорът на младия Р. Щайнер на въпроса в една анкета: на кого би искал да прилича, е Ницше в неговата млада възраст. Когато е във Ваймар, Щайнер успява да отиде при вече отиващия си Ницше, но точно в това време, в последния етап от живота му, когато той е в кома, Духът на Вагнер е този, който му помага. Знаем това от лекциите на Щайнер върху психологията и психоанализата. Виждаме как в живота на Ницше една друга личност, която вече е преминала в духовния свят през 1860 г., помага на Ницше, проявявайки чрез него своите идеи. Това е Шопенхауер. Душата на Шопенхауер вече няма нищо общо с онази личност на Шопенхауер, защото душата в духовния свят не е тази, която работи в личността. Виждаме как Духът на Шопенхауер и Духът на Вагнер се грижат за Ницше по един или друг начин. И ако Шопенхауер продължава своята мисия и се опитва да коригира някои от нещата чрез Ницше, то Вагнер съвсем приятелски-духовно подкрепя душата на Ницше да не изпадне напълно в бездната. Задаваме си въпроса: как стоят, всъщност, Вагнер и Шопенхауер? Дали са се срещнали?

В своята 35-та година, в началото на съзнателната си душа, Вагнер участва във въстанието през 1848 г., вследствие на което се превръща в един изгнаник. Той пътува в Европа и най-вече в Швейцария, повече от дванадесет годи-

ни не може да се върне в Германия. По една друга необходимост Р. Щайнер също се превръща в гражданин на Европа и обикаля Германия и Швейцария. Вагнер се опитва да се свърже музиката с драмата. И не само се опитва, а това е една негова основна мисия: да свърже Бетовен с Шекспир; да направи изкуството една религия чрез музиката. Рудолф Щайнер пък трябва да одухотвори науката, да я превърне в една духовна наука на бъдещето. Мисията на единия е в изкуството, а на другия в науката. Но по пътя на техните духовни мисии те трябва да изживеят своите минали инкарнации. Както за разбирането на Вагнер, така и за разбирането на Щайнер ние трябва да познаваме техните истински Азове. Защо Вагнер е толкова запленил от идеята да представи „Пръстена на Нибелунгите“ и другите си опери „Танхойзер“, „Лоенгрин“ и особено „Парсифал“, който идва като апогей на неговото творчество. Какво е това, което го свързва с Парсифал? Всъщност, той променя Парцифал на Парсифал, с което иска да покаже, че може да си позволи да представи онази индивидуалност по един нов начин. И когато търсим други опорни и свързващи точки и нишки между Вагнер и Щайнер, ние можем да се пренесем още по-назад. И ако извадим 1000 години от 1848 г., ние се връщаме в 848 г. на 9 век и да потърсим каква е била тяхната връзка в 9 век. Доколко тази революция е била едно пробуждане във Вагнер? Отново да попитаме какво е това, което свързва Шопенхауер с Вагнер. Виждаме как някои от най-близките приятели от обкръжението на Щайнер се оглеждат в имената на други. Доколко противоречията между Алберт Щефен и Мария Щайнер пробуждат в Мария спомена за Албертус Магнус? И тук можем да открием, че, всъщност, нишката на Артур (Шопенхауер) е това, което води Вагнер назад към 9 век и по някакъв начин той е свързан съзнателно или полусъзнателно с крал Артур и Кръглата маса, както и с Парсифал и Кръга на Граала. Знаем от Р. Щайнер, че Вагнер е бил великият посветен Мередин, който в 9 век е бил магьосникът Мерлин, съветник на Артур. А знаем, че Парсифал в първоначалния си стремеж иска да стане рицар на Кръглата маса. Но съдбата е избрала друга мисля за Парсифал и той трябва да бъде отклонен, да се върне към Кръга на Граала, защото той трябва да стане краля на Граала. Ето този импулс, тази връзка, която стои от 9 век, работи дълбоко в подсъзнанието на Вагнер. Щайнер говори за това, че Кръгът на Кръглата маса и Артур трябва да се свърже с Кръга на Граала, северния и южния поток, Михаил и Христос. Щайнер говори, че Шартр е това място, където тези два кръга могат да бъдат събрани. Доколко съзнателно или подсъзнателно Вагнер е извършил това действие? Рудолф Щайнер говори за това, че Антропософията е длъжна да проследи духовния път на Вагнер и да намери откровенията, които той представя без напълно да е запознат с това, което прави. В изкуството често намираме един такъв подход, че този, който прави, не винаги осъзнава цялата дълбочина на откровенията, които представя, независимо дали ще е Рафаел или Микеланджело. Но Духът работи чрез тях и трябва да минат 100, 200 години, за да можем да поставим нещата на техните места. Те го правят за бъдещето, за да можем ние, които сега вървим по пътя на духовното познание, да съпоставим и да сложим тези събития и тези

личности на своето място и своето време. И Щайнер казва, че ако има творец, който по най-честния и най-правдивия начин се е стремил да разреши загадките на човека и света през последните столетия, това е Вагнер. Достигайки до тези откровения на Вагнер за Лоенгрин и Парсифал, ние отново се задълбочаваме в този процес на духовно търсене, виждаме, че основният рефрен, който звучи от Парсифал, е темата за страданието и състраданието. Дори и името на майка му е знаково: сърдечно страдание – Херцелайде.

Вагнер ни показва как състраданието се превръща в познание. Парсифал трябва да извърви един път от сетивната до съзнателната душа, един път на страдание и състрадание, за да може да достигне до духовното познание за своята личност, да научи своето име, своето външно име и своето духовно име. Чрез Антропософията Щайнер ни показва точно обратното: как духовното познание се превръща в състрадание и любов. Точно в днешната лекция на 02.02. 1924 г. Р. Щайнер говори как любовта става сила за познание. А преди това духовното познание се превръща в състрадание. Ето виждаме тези две противоположни тенденции, които и двете са верни. Парсифал трябва да извърви своя път назад през миналите си инкарнации. Пътят на духовното познание винаги върви назад към миналото и не случайно Вагнер започва с миналото, Атлантида, с Нибелунгите, Зигфрид и старите посвещения, Вотан. И това, което липсва на старите посвещения и мистерии, ние ще го намерим в новите мистерии. Новите мистерии, които след идването на Христос вече имат нов смисъл. И ето една друга свързваща нишка между Щайнер и Вагнер – и двамата са инспирирани от Мистерията на Голгота. На Цюрихското езеро през 1857г. на един Разпети петък Вангер изживява смъртта и Възкресението, и му трябва 25 години, за да разгърне тази своя инспирация и да я реализира в „Парсифал“ в предпоследната година на своя живот. В края на 19 век, 47 години по-късно Р. Щайнер стои пред Мистерията на Голгота, което намираме в едно изречение в „Моя жизнен път“. Така че и двамата са дълбоко разтърсени в тези свои изживявания. Разбирането на остатъка от техния живот тези 25 години, които остават и пред единия, и пред другия след срещата с Христос, дават картината на техния духовен път, който завършва с техните Голготи. Има една друга Голгота, на която ставаме свидетели в 9 век, когато в предишната си инкарнация Щайнер жертва живота си, за да спаси живота на Парсифал и да се свърже по този начин с езотеричното християнство и с тази индивидуалност, която по-късно той трябва да осветли. Тази индивидуалност, която в 1459 г. ще посвети Кристиан Розенкройц в алхимичната сватба и която в 333 г. е събирала другите големи учители: Заратустра, Скитианос и Буда на събора в най-ниската точка на Четвъртата епоха. Тази личност и индивидуалност е била възкресена от Христос. Освен Лазар-Йоан, младежът от Наин, синът на вдовицата, също е възкресен, така че намираме тази дълбока връзка с Мистерията на Голгота. Най-близките индивидуалности, които стоят до Христос в Поврата на времената, са били възкресени от Христос. После виждаме, че тези две личности се посвещават в следващата си инкарнация. Разбираме от Р. Щайнер, че Парсифал е прероденият Мани (Манес) и момчето от Наин. Намираме и неговата еги-

петска инкарнация в една индивидуалност, която винаги се е стремела към посвещение, и Христос се погрижва да мине през това посвещение точно в неговото време. Тази индивидуалност, която създава Манихейството през 3 век, тази индивидуалност, която винаги остава като „Синът на вдовицата“ и която намираме в този наивен глупак, каквото всъщност значи името на Парсифал. Ето как една велика индивидуалност в своята инкарнация като земна личност трябва да премине през всички тези стадии на еволюцията на човешката душа, за да може да събере познанията в своето време, духовното познание; трябва да премине през всички степени на съмнение, раздвоение, загуба, трябва да убие птицата, лебеда... Това е една личност, която няма никакво чувство за живота, за морала, и трябва да се учи отново във всяка една земна инкарнация и трябва да извърви един дълъг път, за да може отново да затвори кръга и да се върне в същия замък, в който преди това е пропуснал да зададе правилните въпроси. Но няма как да искаме в това състояние и на това ниво на съзнание Парсифал да попита в кръга на Граала: „Какво е това?“ и да попита самия страдащ Амфортас какво му е, какво е неговото състояние, защото задаването на този въпрос вече участва в лекуването. Интересът, загрижеността, въпросът към другия идват след толкова дълги години пътуване.

И ето това е, което вълнува душата на Вагнер. Той също трябва да извърви един парсифалов път. Ако искаме да си обясним живота на тези личности от 19 век, можем да включим и Щайнер в тази връзка. Цялото пътуване на Вагнер през Европа: Лайпциг, Рига, Лондон, Дрезден, Париж, Швейцария; преминаването през различни срещи и хора, всичко това е едно припомняне на неговото духовно минало. По същия начин Щайнер трябва да извърви своя път, който може да ни покаже неговите предишни инкарнации, ако погледнем местата, по които ходи. Както отбелязваме 100 години от смъртта на Щайнер, така отбелязваме и 800 години от раждането на Тома Аквински през 1225 г. Как Щайнер е ходил по местата, по които е пребивавал Тома Аквински заедно с Албертус Магнус, или по местата, където също можем да намерим Ита Вегман в други предишни инкарнации. Разбира се, не винаги човек може да премине през пространството и да изживее времето на своето минало?

Така че в търсенето на загадката на живота на Вагнер ние трябва да погледнем не само философите, които са около него и го повлияват, но и хората на изкуството, които също идват по негово време. Верди също се ражда в 1813 г, Лист в 1811 г, Шопен в 1810 г, даже и Каспар Хаузер идва една година преди Вагнер. Доколко Вагнер като един продължител на Гьоте, е изразител и на немския народностен дух, който трябва да прекара голяма част от своето време извън Германия като изгнаник? Същото виждаме и при другите големи посветени на 19 век. Виктор Юго, един посветен в хибернийските мистерии, също е изгнаник. Гарибалди, който също е посветен в хибернийските мистерии, като освободител и обединител на Италия, също е прогонен от страната си. Щайнер говори как при посветените винаги има една обща съдба. Повтарят се съдбите на великите посветени още в тяхното детство. Разглеждането на двама велики посветени

дава точно тази аналогия, как чрез единия можем да разберем другия. Какво е това, което няма да можем да разберем, ако гледаме само в едната личност, защото тя събира в себе си своето обкръжение, всъщност, в обкръжението можем да намерим Висшия Аз. По същия начин търсим и при Вагнер, и при Щайнер кармата, която им довежда тези хора от миналото. Можем да изживеем при Вагнер това, че той отново трябва да възкреси старите мистерии, но да ги обнови чрез Парсифал. Той трябва да помогне и на Шопенхауер, защото той отрича волята, а Вагнер трябва да преобрази тази воля. Можем да предположим, че душата на Шопенхауер намира във Вагнер своя израз и продължение на това, което не е могла да постигне в своята инкарнация. Шопенхауер продължава своето мислене и своите идеи чрез Ницше, а чрез Вагнер преодолява онова противоречие във волята. Волята трябва да се усили и да се преобрази. Това, което една личност не може да направи през целия си земен живот, виждайки от другата страна, постига това чрез други личности. Можем да намерим също и връзката с Лист. Тази връзка, разбира се, е Козима Лист, която пък отстои на два пъти по 12 години от него, и разбира се, можем да потърсим и други кармични отношения или поне огледални, защото с нашето земно мислене ние веднага реагираме: какво пък свързва Вагнер с Лист? Защо е тази несправедливост да отнеме жената на Ханс фон Бюлов и да я вземе за своя жена? По-късно виждаме как Козима Вагнер се превръща в личността, която се грижи и за Вагнер, и за неговото наследство, и живее достатъчно дълго, за да продължи делото му дори и чрез тения син Зигфрид. Отговорът на едно такива отношения може да бъде търсен от бъдещето към миналото. Това, което по-късно една личност прави за своето бъдеще, е резултат от миналото. Така че изследването на техните отношения трябва отново да разчупи нашите предрасъждания за това как се свързват тези две личности. И ако намираме две личности за твърде разминаващи се или неподходящи, кармата от миналото е това, което ги събира, поддържа, а бъдещето разкрива колко състоятелна и стойностна е тази връзка.

Основното при тези двама велики посветени е, че те трябва да намерят накрая своя покой, своето място след всички тези изгнанически години. Трудно е да си представим, че те живеят преследвани в мизерията, в дълговете, в които живее Вагнер. Но е хубаво, че той е останал душевно незасегнат от всички тези външни неблагоприятни условия. Неговата душа не се е повлияла, не е изпаднала в някаква депресия, да не може да изпълни своята духовна мисия. Това, че той е принуден бяга, да живее в дългове, в чужди къщи, чужди домове и най-накрая да намери своя покой в Байройд. Но ето тук се намесва една друга нишка - Лудвиг II Баварски, който се ражда 31 години след Вагнер. Тази личност не живее твърде дълго, умира малко след Вагнер, но има финансовата възможност да помогне за реализирането на този проект, на този музикален храм в Байройд. В последните години на живота си Вагнер намира една кармична личност, към която с ретроспективен поглед виждаме, че тя идва, за да подкрепи Вагнер в неговите самотни и самостоятелни действия в света. Изграждането на този храм става почти десетина години преди неговата смърт във времето,

когато вече може да поставя „Пръстена на Нибелунгите“. Това са последните седем години от живота на Вагнер. Знаем от Антропософията как трябва да обръщаме всяка една биография обратно. Една биография изглежда много по-добре, когато е обърната обратно: седемдесетата, шестдесет и третата, петдесет и шестата..... Вагнер умира в десетото си седемлетие, няколко месеца преди да навърши седемдесет години, точно в завършването на десет пъти по седем. Връщайки се назад със седем години, откриваме 1876 г., когато започват представленията в Байройд, а „Парсифал“ е поставен в 1882 г., още седем години назад. Вървейки в обратен ред, ние поставяме нещата в тяхната духовна последователност с духовното познание, което имаме от Антропософията. Това има предвид Р. Щайнер, като казва: „Заемете се с тази велика индивидуалност, Вагнер, и покажете, че тя не е това, което светът си мисли, взимайки само външните събития.“

Щайнер също трябва да изгради своя храм, огнището. Той също непрекъснато живее без свой дом. Виена, Ваймар, Берлин – Щайнер никъде няма своя собственост и свои интереси, няма егоизъм. Както казва в Кармичните лекции, в този живот той няма да изгради своя къща, свой дом. Неговата мисия е в Гьотеанума. Виждаме как Щайнер се прекланя пред духа на Гьоте и му дава името на своя храм. Това, което вече е направил в архивите, жертвайки тези седем години от своя живот, за да може да покаже на света наследството на Гьоте, учението, Гьотеанизма и всичко това, което науката все още не може да възприеме като принос на Гьоте във физиката, минералогията, ботаниката, биологията.

Венеция е мястото, където умира Вагнер, но е мястото и където Гьоте (намирайки се на Лидо ди Венеция) достига до инспирацията, че нашият човешки череп е една метаморфоза на прешлен, наблюдавайки животинските черепи и скелети. Смъртта на Вагнер във Венеция е станала нарицателно „Смърт във Венеция“. Разбира се, когато питаме, нашите въпроси могат да прозвучат първоначално съвсем безсмислено, но смисълът в духовното търсене е да създава точно такива въпроси, които за обикновеното съзнание изглеждат безсмислени. Още повече, че докато човек е в обикновеното си съзнание, той смята, че не може да разреши загадките на човешката личност, на Бога. Изключително удобно за Ариман е човек да каже: да, ние си имаме един таван на познанието, имаме граници и няма как да искаме да ги преминем. Но ето, нашата духовна задача е да разбиваме тези предразсъдъци, да разчупваме тези граници и това най-често става със задаването на въпроси. Въпросите, които виждаме, идват от времето на Парсифал. Въпросите, които Парсифал не е могъл да зададе, всъщност, се оказват онези въпроси, които раздвижват духовното търсене в човешката душа. По-късно при Гьоте виждаме как върви този процес с въпросите, които са насочени към нашето духовно минало.

Храмът на Вагнер устоява, неговите близки хора и обкръжението успяват да го съхранят. Храмът на Щайнер трябва да изгори като една необходимост, колкото и трагично да е това събитие. Една година по-късно виждаме на Коледното събрание как Щайнер отново изживява това, виждаме как в тази смърт той намира и Възкресение. В тези дни през 1916 г. Щайнер изнася цикъла „Необходимост и свобода“ и във

вчерашната лекция говори как се преливат необходимостта в свободата и свободата в необходимостта. Така и ние трябва да можем да разглеждаме всяко събитие в миналото като една желязна необходимост и не трябва да искаме това събитие да е протекло по друг начин освен по този, по който се е случило. Пожарът в Ефес има свой път, своя история и свое духовно значение. Пожарът в Гьотеанума също. Като антропософи ние трябва отново да възкресим това, което е отнето като един духовен храм. Той се намира в духовния свят и ние отново се свързваме с този духовен храм чрез нашите медитации и нашите действия. Всичко, което получаваме, идвайки тук, на Земята, връщаме отново към духовния свят нашите духовни усилия с одухотворяването на миналото и с подготовката на бъдещето. Човекът трябва да очовечавя пространството и да превръща времето в една вечност. Знаем, че времето не изчезва, а стои в духовния свят и всичко, което се случва, е едно отражение на миналото, което едва сега достига в ритми до нас. Разбирането на настоящето винаги идва като едно отражение на ритмите на миналото. Така трябва да разглеждаме и Вагнер, и Щайнер. Колкото по-назад, далече отива Вагнер в Атлантида, Лемурия, колкото по-назад, оживяваме във всички тези образи, толкова по-напред трябва да отиваме в следващите епохи. Едва тогава разбираме, че смисълът на връщането назад е смисълът на зародиша, който ние седем за бъдещето. И ако това са Лемурийската и Атлантската епоха, ние отиваме в Шестата и Седмата епоха, към които Вагнер ни води. По същия начин, връщайки се назад, Щайнер отново ни води по един духовно-научен начин към бъдещите епохи. Ние сме само едни подготвители на следващите епохи, но това духовно познание трябва да премине през нас. Ние трябва да го изживеем така, както Парсифал трябва да изживее своя живот и своите минали животи. При Парсифал непрекъснато повтаряща се е темата за състраданието, което се превръща в познание. Това е пътят, който хората искат да избягат, искат да избегнат своето съществуване, което води до страдание. Чрез Парсифал Вагнер отново подхваща пътя на страданието, който Буда превръща в състрадание, но целият този будистки път води до страданието и състраданието.

И ние, които 100 години по-късно стоим на основата на Антропософията, можем да реализираме, да осъществяваме духовното познание на Р. Щайнер. Живеейки с този духовен дълг, който Р. Щайнер ни е оставил, трябва да можем да обхванем духовните истини, които той ни е дал. Този наш път ще продължи в духовния свят и също като тези наши герои ние ще въздействаме върху душите на тези, които остават след нас. Или пък в следващите си инкарнации ще извървим една по-висока степен в нашето духовно развитие. Виждаме този път на посвещение, към който Вагнер непрекъснато ни стимулира и импулсира. Интересно е, че той създава „Лоенгрин“ преди „Парсифал“. Ако вървим ретроспективно, ще видим, че „Парсифал“ е последната му опера. „Лоенгрин“ отива някъде около 25 години назад. Всъщност, „Лоенгрин“ е синът на Парсифал, но разбирането върви пак от бъдещето. Лоенгрин вече е рицар на Граала, лебедът до довежда до третата степен на посвещение. Тук вече имаме съвсем други познания. Тук вече въпросите на Парсифал нямат стойност.

Тук не трябва да се задават въпроси. Нещата се обръщат. Елза не трябва да пита Лоенгрин кой е той, откъде идва и къде отива. В другите духовни пътища това е основното. Кой си ти? Откъде идваш и къде отиваш? Лоенгрин не трябва да бъде запитан по този начин. Посветените на новите мистерии трябва да живеят по един анонимен начин в настоящето. Ние не можем да проявим любопитство, не можем да искаме да знаем коя е тази духовна индивидуалност зад една или друга личност. Виждаме как Лоенгрин поставя своите условия. Той може да помогне, може да бъде полезен, да извърши своята мисия, но никога не трябва да знае кой е той. Всяко любопитство утежнява неговата съдба и карма, и той трябва да напусне мястото и времето. Учудващо е, че Вагнер стига първо до идеята за Лоенгрин, а по-късно за Парсифал. Това идва като едно духовно откровение. Лоенгрин е следствие от пътя на Парсифал.

Парсифал е привлечен към Кръглата маса на крал Артур. Светските рицари на Кръглата маса са външната привлекателна сила. Кундри се появява, спира го, връща го, унижава го. Той трябва да се върне в Кръга на Граала. И ето сега Вагнер усеща това като своя мисия да покаже този път на Парсифал и да свърже себе си с Парсифал, защото в предишната си инкарнация не е могъл да се срещне с Парсифал. Той е стоял в Кръга на Артур и сега трябва да съедини двата кръга в миналото и бъдещето. Парсифал е тази допирна точка, която събира миналото и бъдещето. Ние можем отново да оживим в нас по такъв начин целия творчески процес на Вагнер. По същия начин можем да се поставим на мястото на Щайнер, за да видим какво е това, което го е тласкало през неговия творчески процес в изкуството като Мистериите драми. Видяхме, че там преминава една друга сентенция: „Сънуването в будност показва на душите сноването магьосано на собственото съществуване.” И Щайнер се нуждае от изкуството, за да покаже духовните истини на този път на посвещение, на Йоханес, на Щрадер и Капезий. Така че както прочитът и възприемането на Мистериите драми на Щайнер, така и произведенията на Вагнер ни стават особено близки, защото там е пътят на посвещението. Изживявайки тези опери и драми, изживявайки начина, по който и двамата събират няколко жанра на изкуството в една цялост, което е било дълбокият импулс и на двамата, те се явяват едни духовни подготвителни и наши духовни водачи. И те, всъщност, ни помагат в следващите столетия ние да изживяваме както стария път на посвещение в „Пръстенът на Нибелунгите”, така и новия в „Парсифал”, „Лоенгрин” и в Мистериите драми на Щайнер. Това се превръща в един нов обединителен импулс. Намираме как и в 9 век тези две индивидуалности са много близко и тогава отново не се срещат. Парсифал, който не достига до Артур, е връзката. Парсифал, който не може да срещне живия Шионатуландер. Парсифал трябва да изживее страданието, виждайки как Сигуне държи Шионатуландер, което всъщност, е една пиета. И това е споменът за неговото предишно възплъщение като момчето от Наин, защото смисълът на духовния път е достигането на степента Лебед, а това говори, че човек избира всичко, което му носи външното обкръжение. Всеки знак, природа, физически човек, среща,

носи на човека знания от старата мъдрост. Човек трябва да каже: „Това си ти”, Тат твам ази. Подсъзнателно Парсифал трябва да си каже: „Това си ти, този, който лежи там, смъртно болен в скута на майка си. Това си ти от предишна инкарнация.” Това е момчето от Наин. Виждаме как Щайнер остава в тази сцена на пиетата. Шионатуландер поема удара, който е насочен срещу Парсифал. Парсифал трябва да бъде убит заради едно от своите действия, но в миналата си инкарнация Щайнер поема смъртния удар. До какво води всичко това? Как по-късно тази велика индивидуалност, Манес, която в 9 век върви по пътя на Парсифал, и която в 15 век намираме като големия посветен, който отново посвещава Кристиан Розенкройц, който вече е посветен, който на 81 години минава през посвещение. Как тази индивидуалност, Манес, по-късно се свързва с Щайнер, е нещо, което ние не знаем, но това е една окултна истина. Предполагаме, че този велик посветен, Манес, се е появил по някакъв начин пред Р. Щайнер, също както Христос се е погрижил за момчето от Наин и за Лазар-Йоан. Разбира се, ние имаме някакви откъслечни данни, знаем, че е посветил Кристиан Розенкройц още в неговата младост. Разбираме, че в живота на Р. Щайнер се е появил и Заратустра, Учителят Исус. Пред най-близки свои хора той си е позволил да го спомене. Но за неговата връзка с Манес нямаме познания и нямаме информация, но вземайки това събитие от 9 век, можем да предположим, че тази среща се е състояла може би в духовен план. В своите лекции Р. Щайнер ни подготвя за това, че като се върнем на Земята в края на 20 век, по това време ще бъдат инкарнирани всички тези велики посветени. Знаем от Сергей Прокофиев, че тази седма последователна инкарнация на Кристиан Розенкройц също ще бъде реализирана в края на 20, началото на 21 век. Не е трудно да се досетим, че Манес, Заратустра и Майтрея ще влязат в земни тела точно в това време, когато приближават тези две хилядолетия от Мистериите на Голгота. Нашите духовни усилия са насочени към създаването на това чувство и познание за това, което се случва на духовен план, но ние няма как да го възприемем. Ето затова имаме духовното познание на Щайнер, имаме познанието на Вагнер, чрез което, събирайки тези две индивидуалности, ние достигаме до това, че те продължават да работят на един духовен план. И нашите срещи тук са като едно отражение, като една форма на всичко, което се случва в духовния свят. Виждаме колко близко се оказа това място до темата на днешния ден и като пейзаж, и като време, което помага да пътуваме в бъдещето. Така, че нека да изградим в нас тези имажинации, тази наша връзка със старите мистерии и с новите мистерии, нашата връзка с тези духовни учители, които продължават да работят в настоящето. И нека тази стогодишнина на Р. Щайнер ни отвежда както назад в миналото, към тези осем века на Тома Аквински, към 13 век, така че в оставащите пет, осем и повече години ние отново да оживим в нас събитията, които са се случили в Поврата на времената. Това е начинът, по който можем да върнем на духовния свят очовечените духовните истини.

Поздравления за чудесната лекция на д-р Франгов!... На 2. Февруари, като уловени за ръка бяхме поведени от времената преди Сътворението до най-далечните хоризонти на човешката еволюция...

Поради затруднения в говора не можах да се включа в последвалата дискусия... Но сега, подканен от Веселина Велкова, бих искал да припомня две изказвания на Рудолф Щайнер. Ако ги свържем едно с друго, ще вникнем още по-дълбоко в това, което чухме, и по-специално в музиката на „Парсифал“, в мистерията на Христовата кръв....

„Погледната от Космоса, Земята става лъчезарна звезда и започва да свети в момента, когато Касиус Лонгиний пробожда с копието си Спасителя на кръста и кръвта Му попива в тялото на Земята...” А по-късно, както чухме, когато

В края на март в Дорнах се проведе конференция по повод изминаването на 100 години от преминаването на Прага на Рудолф Щайнер. Водеща тема беше животът и делото на Рудолф Щайнер. На 28.03.2025 в Гьотеанума беше открита изложба, за която бяха отворени дърводелската работилница, ателието на Рудолф Щайнер, скулптурната група Представителя на човечеството между Луцифер и Ариман, високото ателие, южната зала на петия етаж, историята на строежа и модела на първия Гьотеанум, архитектурни модели, стаята на Едит Марион в долната евритмична сграда, метаморфозата на Гьоте в средното помещение на стъклената сграда. Организиран бяха и обиколки с екскурзовод.

Конференцията се проведе на 29 и 30 март. В нея бяха включени биографични лекции за живота и делото на Рудолф Щайнер. Съдържанието на тези лекции обхваща Валдорфската и лечебната педагогика, музиката и евритмията, втория Гьотеанум, Представителя на човечеството, смисъла

Кристина Димова

1. Споделете за Вашата първа среща с творчеството на Рудолф Щайнер?

Скок в дълбокото и неизвестното с лекциите от “Общото човекознание”. От позицията на сегашния ми опит не бих препоръчала да се започва с този цикъл. Благодарна съм, че животът ме срещна с добри учители, чиито напътствия ми помогнаха да продължа и да

извървя пътя от Валдорфската педагогика към Антропософията.

2. Какво провокира интереса към личността и живота на Щайнер?

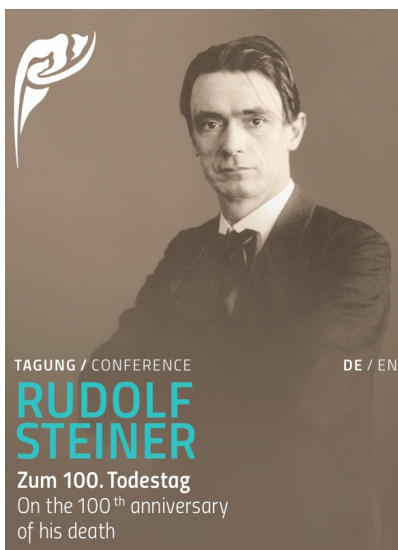
Книгата на Рителмайер “Моята среща с Рудолф Щайнер” пробуди у мен жив интерес към личността на Щайнер.

на Разпети петък 1857 в инспирацията си Рихард Вагнер отира и изпълнява въведението към „Парсифал“, става така, че „чрез универсалния език на музиката Легендата за Граал, мистерията на животворящата Христова кръв, навлиза в етерното тяло на Земята и става достойние на всички земни жители, независимо от тяхната раса, език, нация и религия.“

Личното посвещение бавно и едва забележимо се превръща в начало на общочовешко посвещение.

Още веднъж благодарност към лектора! Шанс беше, че попаднах на срещата, организирана от Антропософското Общество; шанс ще бъде и за онези, които намерят време и подходящата медитативна нагласа, за да се потопят в съдържанието на тази чудесна лекция.

д-р **Димитър Димчев**

на Антропософското общество и Висшата школа за духовна наука. Участниците в конференцията имаха възможност да присъстват на евритмичното представление „Смили се, Господи, над мен“ от Страстите на Матей от Й. С. Бах. В съботната вечер Новият оркестър на Базел с диригент Кристиан Кнюзелше представи четвъртата Романтическа симфония на Антон Брукнер. След представените лекции бяха изслушани изказвания на антропософи от САЩ, Тайван, Швейцария и други страни.

Двудневната конференция беше организирана от работна група в състав: Кристиане Хайд, Шефан Хаслер, Констанца Каликс, Филип Ройбке, Петер Зелг под ръководството на Гьотеанума. Българското участие в това събитие беше представено от Красимира Лакова, Димитър Колев и Трайчо Франгов. За председателя на АОб това беше 48-то посещение на Гьотеанума. Читателите на „Антропософски вест“ ще имат възможност да прочетат две от изнесените лекции в следващите два броя.

Изпитах едно вътрешно преклонение към човеколюбието на този велик просветен.

3. Какъв бе Вашият път към тази велика индивидуалност?

Дълъг. От лекциите свръх-сетивната мъдрост се изливаше с безупречна точност и систематичност, но бе някак студена и безчувствена. Трябваше да минат години на мое вътрешно развитие, за да прозира, че зад всички изнесени лекции стои дълбоката и искрена загриженост за човечеството.

4. Кои събития от живота на Щайнер са Ваше пътеводно вдъхновение?

Изключителната му духовна сила през последните месеци от неговия живот, впрегната в това да бъде полезен до последния си земен ден.

5. Какво се промени у Вас самите след срещата с Антропософията?

Всичко. Не изведнъж, разбира се, но бавно, постепенно и невъзвратно. Срезнах Валдорфската педагогика на 33 години и това бе повратен момент в моята биография.

6. Как бихте отбелязали 100 години от смъртта на доктор Рудолф Щайнер?

Във вътрешна благодарност за "срещата" с великия посветен на нашето време. И в молитва да се свързвам по-дълбоко с Антропософията и с живота днес. Датата 30-ти

Светла Бакърджиева

1. Споделете за Вашата първа среща с творчеството на Рудолф Щайнер?

Първата книга, която прочетох, беше „Философия на свободата“, която отговори на всички мои въпроси за онзи период. Разбира се, от това последваха многобройни други въпроси, отговорите на които започнах да търся в книгите, които

прочетох през следващите 15 години.

2. Какво провокира интереса към личността и живота на Щайнер?

Всичко, което научавах за тази личност, се превръщаше в провокация за по-нататъшно развитие, стремеж към усъвършенстване, търсене на по-задълбочено познание и на хора, с които мога да работя заедно в полето на антропософията и на валдорфската педагогика. Изключителен стимул за мен бяха ежедневните антропософски разговори с човека, който ми даде първата книга и всички следващи.

3. Какъв бе Вашият път към тази велика индивидуалност?

Пътят беше съвместен с хора, които не по-малко от мен търсеха духовните истини. Никой, според мен, не може да извърви този път сам. Аз имах шанса да попадна в такава антропософска група, в която се разглеждаха книгите, които особено ме интересуваха и се опитвах да чета сама. Но няма нищо по-важно от попадането в такава работна група, в която да имаш възможност да споделяш прочетеното и да задаваш въпроси без притеснение. Понякога е трудно човек да продължи напред и точно тогава има голямо значение приятелството с другите хора, които вървят по този път.

март беляза моя живот по един съдбовен начин - преди четири години нашата скъпа приятелка и колега Юлияна Янкова също тръгна на тази дата към небесните простори.

7. Като антропософ какво бихте искали да внесете от Вас в света?

Да съм помощник на Духа на Утешителя. "А Утешителя, Дух Святой, когото Отец ще изпрати в Мое Име, Той ще ви научи на всичко и ще ви напомни всичко, което съм говорил".

4. Кои събития от живота на Щайнер са Ваше пътеводно вдъхновение?

Вдъхновяващи за мен са неговите „Писма до членовете“, както и личните му писма до Мрия фон Сиверс, самотата във Ваймарския му период, невъзможността да сподели с приятелите си идеите, които носи в тишина у себе си, страданието, което го съпътства почти през целия му живот, битката в пожара в Гьотеанума, последната година от живота му и още много други неща.

5. Какво се промени у Вас самите след срещата с Антропософията?

Всичко, но най-вече отношението ми работата, служебните ми задължения, личните отговорности, приоритетите, преразглеждането на възможността да бъде полезна на други хора, както и да изгубя скъпи хора, които преминаха отвъд Прага. Никога не бих преодолела всички трудни моменти и поврати в живота си, ако нямах до себе си любим човек, за който Антропософията е начин на живот и всяко негово действие е мотивирано от антропософските цели.

6. Как бихте отбелязали 100 години от смъртта на доктор Рудолф Щайнер?

Ще се опитам да съпреживея събитията в Дорнах чрез конференцията по повод 100 години от неговото преминаване на Прага.

7. Като антропософ какво бихте искали да внесете от Вас в света?

Искам да направя всичко, което през този век може да се направи за реализацията на Валдорфската педагогика, въпреки че тя е бъдещето на човечеството. Имам идея да се обединят всички валдорфски сдружения, инициативи и фондации в една асоциация, от името на която да може да се кандидатства пред държавните институции. Всяка инициатива има необходимост от подкрепата на останалите. Същата идея споделят с мен моите най-близки и скъпи хора.

Антропософското общество над нас, а Христос - вътре в нас

На Коледното събрание Антропософското общество и Антропософското движение стават едно цяло. В GA 143 Р. Щайнер казва: "Човек може да настрои душата си така, че да получи помощни сили, които да се вляят в него и да доведат до равновесие между отделния егоистичен аз и съвкупността на нашата организация (Антропософското общество), ако той се отвори за тази възможност, която се е вляла в мисия-

та на Земята." (цитатът е от втора лекция на „Изживявания в свръхсетивния свят. Трите пътя към Христос“)

Преди да съм знаел това, аз станах без колебания член на Антропософското общество още през осемдесетте години на миналия век в Дорнах, защото тогава нямаше такава в България. Инициативата за издателство „Даскалов“ осъществихме с д-р Д. Димчев. Ако не бяхме членове на

Антропософското общество, нямаше да получим авторските права и малка финансова помощ в самото начало. Така посяхме семената, които доведоха до разпространяването на Антропософията и основаването на Антропософското общество в България.

Друга важна причина е, че чрез членството си свързваме личната си карма с кармата на Антропософското общество, а по този начин и с кармата на Р. Щайнер, който също е свързал кармата си с обществото. И на последно място, но не и по значение е фактът, че условието за членство в първи

Клас на Михаилевата Школа за духовна наука е двегодишно активно членство в обществото. Разбира се, сега уроците на Класа са общодостъпни. Но ако някой ги чете от любопитство без да има синята карта на Класа, би трябвало да компенсира това с много сериозно отношение. А то е да работи с мантрите ежедневно до края на живота си!!! Според мен, духовният свят няма да толерира безотговорно отношение с най-езотеричния си дар за човечеството. Това се отнася също и за нас, членовете със сини карти.

Йордан Димитров

МИСТЕРИЯТА НА ВЪЗНЕСЕНИЕ

Думите на Христос: „Аз съм пътят, истината и животът“ удивително точно предават самата същност на Неговите четиридесетдневни беседи. Можем да ги разбираме по следния начин: Христос казва, че благодарение на Мистерията на Голгота самият Той става път, който води към

познанието на истината за смъртта, която в сегашния ѝ вид е образ на Бог-Отец, носителя и подателя на макрокосмическите сили на живота. За човека е възможно да проникне в Неговото царство, царството на висшия Вселенски живот, само ако се проникне с Христовия Импулс, или чрез встъпването в пътя, който води до преживяването „In Christo moritur“. Христос е завършил даденото от Него учение за 40 дни на учениците с това, че пред очите им го е изявил във вида на жива имажинация в сцената на Възнесението. Защото на Възнесение Христос е възнесъл микрокосмоса непосредствено пред духовния взор на апостолите одухотворената човешка форма в Макрокосмоса. С това Той им е показал онази тяхна взаимосвързаност и съответствие, които отдавна са били изгубени за човечеството заради надмощието на лъжливия образ на смъртта.

В сцената на Възнесението е показано всеобхватното въздействие на Съществуването на Христос след Мистерията на Голгота върху сферата на посмъртното битие на човешката душа. Неговото влияние обхваща трите основни области на Макрокосмоса, през които минава душата между две инкарнации: областта на Луната, областта на Слънцето и областта на неподвижните звезди, която е отражение на над-йерархическите сфери на Духа, Сина и Отца. В първата област Христос показва на душата спасението на етерното тяло на човека и ѝ помага временно да се отдели от последствията на лошата си Карма, както и да се отдели от силите на Луната, които я свързват със Земята. Във втората област Христос позволява на душата да встъпи в Слънчевото царство по правилния начин, за да трансформира в него целия опит от предишното възплъщение в нейни способности за следващия земен живот. И в областта на неподвижните звезди, в царството на Самия Отец, Христос ръководи душата в нейната работа за създаването на Космическия Праобраз, образуван от силите на Божествената Мъдрост (София), на нейното бъдещо физическо тяло. Така въздействието на Христос се разкрива във всички области на посмъртното

Възнесението като предвещание за участието на Христос в посмъртното битие на човешката душа

съществуване на душата. Чрез Мистерията на Голгота Христос е донесъл на Земята силите на Макрокосмоса и чрез своето Възнесение Той непосредствено ги е свързал с битието на всяка човешка душа. В продължение на четиридесет дни апостолите са били подготвяни чрез уроците на Възкръсналия и са преживявали Възнесението. За тях това е било доказателство за цялото неизмеримо значение на Христос за посмъртното битие на човешката душа, както и на Събитието, благодарение на което те са успели да постигнат най-всеобхватното и пълно познание на новото съотношение на микрокосмоса и Макрокосмоса. В Петото евангелие се споменава, че апостолите и учениците са получавали от Възкръсналия Христос знания в продължение на четиридесет дни, които са възприемали в понижено съновидно-имагинативно състояние на съзнанието. Това значи, че онези могъщи тайни на духовните светове, които са били потопени в душите им, още не са стигнали до тяхното ясно, дневно и напълно будно състояние. И въпреки че те вече са могли да преживеят Христос като носител на цялата пълнота на Макрокосмическите сили в земната сфера, все пак самите тези сили все още не са се излепили в тях, а дори и в сцената на Възнесението са пребивавали вън от тях. Самото Възнесение те са съзерцавали по един духовно-външен начин, защото на тази степен те са били достигнали само познанието за новото съотношение на микрокосмоса и Макрокосмоса, а не сливане, не оплодотворяване от Макрокосмоса. Това е и причината за думите в края на евангелието на Йоан, които Христос казва след своето Възнесение на Мария Магдалина: „Не ме докосвай, защото Аз все още не съм се възнесъл до основата на света на Отца“.

Христос се е намирал вън от човешкия свят след своето Възкресение и даже още в сцената на Възнесението. Той все още не е дарил на тяхното индивидуално Азово съзнание онези сили, които е внесъл в земното битие чрез Мистерията на Голгота. За да се случи това, е било необходимо да се присъедини празникът на Петдесетница към празника на Възнесение, празника на изливането на Светия Дух над апостолите, Духа на вселенската Любов.

Христос се е намирал вън от човешкия свят след своето Възкресение и даже още в сцената на Възнесението. Той все още не е дарил на тяхното индивидуално Азово съзнание онези сили, които е внесъл в земното битие чрез Мистерията на Голгота. За да се случи това, е било необходимо да се присъедини празникът на Петдесетница към празника на Възнесение, празника на изливането на Светия Дух над апостолите, Духа на вселенската Любов.

Сергей Прокофиев

Превод: *Веселина Велкова*

Разговаряме с Румен Ройдев, член на УС на АОБ, най-новото попълнение в този екип. От дълги години той е част от антропософската група "Рудолф Щайнер" в Стара Загора и работи усърдно за каузата на Валдорфската педагогика в България.

1. Коя е подходящата форма, която трябва да се придаде на Антропософското общество в България, за да работи за развитието на Духовната наука?

Приложната форма на Антропософията е водеща в България. Чрез нея хората разбират защо е Духовна наука, но аз мисля, че все повече трябва да се задълбочаваме в Езотеричната ѝ форма. Школата за духовна наука или по конкретно Първи клас е една добра възможност. И ние виждаме неговата съвършена форма и отпечатък върху света. Това е една милост, дадена от Духовния свят.

2. Как животът, който се поддържа от АОБ, да се развива и обогатява?

За това развитие няма нищо по-важно от дейността на работните групи. И е много необходимо тези групи да поддържат връзка с Гьотеанума, да работят по темата на годината. Ние имаме инициатива да подпомагаме новите групи и вече сме на някакъв етап от изграждането на една такава нова група в Смолян. Имаме постоянен контакт с инициативните членове в Смолян и сме готови да съдействаме.

3. Какви качества са необходими, за да стане човек активна част от АОБ? Как бихте насърчили бъдещите членове да се включат?

Преди всичко човек трябва да има стремеж за духовно развитие и да желае да работи. В тази посока има широко поле да бъдеш активен. Членството е добра възможност за групов активност. Около нас се появяват млади хора, които имат духовен стремеж, но и много въпроси, за които съвременният свят няма отговори. Аз редовно водя с тях непланирани разговори в ежедневието си. Моята лична задача е да открия онези от тях, които имат стремеж към антропософските ценности, и да ги насърча по пътя на духовната наука. Тогава тя става техен естествен свободен избор.

4. Какъв бе Вашият път към Антропософията? Разкажете ни повече за Вашата биографична среща.

В началото аз бях един търсач на духовните истини и тогава някой ми подари „Евангелието на Лука“, което ме вдъхнови. Р. Щайнер стана част от моя живот и аз веднага реших, че ще продължа по неговия път. След това намерих „Философия на свободата“, която в продължение на три години преписвах с лявата ръка. А това е противоположно на моето нормално писане. И така тя стана част от мен. „Философия на свободата“ ме промени и поведе към нови лични задачи и стремеж да направя нещо, което не съм направил досега. Тогава разпознах Антропософията като единствен път за спасение на човека от непрестанно връхлитащия го материализъм.

5. Каква е вашата лична задача, която сте поставили пред себе си, като ръководна част от АОБ?

Преди много години в мен се зароди идеята да помагам на валдорфската педагогика и така станах член на сдружението, което беше регистрирано тогава. Аз самият съм завършил педагогика и имам идеята валдорфската педагогика в България да стане държавно призната, както е в някои други европейски страни. Заедно с няколко съмишленици работим активно в тази насока.

6. Каква е българската духовна мисия, според Вас?

Мисля, че ние сме гранични жители и нашата мисия е да вземем духовните форми от Запада, за да ги пренесем на Изток, който да ги възпламеним. Западът трябва да се възползва от южното славянство, защото е голямото поле за жътва на душите, които зреят и които трябва по-късно да преведат целия Запад в посока на Изток. Все още тези порти са отворени за нас. За една такава възможност Р. Щайнер говори, че западният импулс трябва да се придвижва през родното място на Якоб Бьоме към изток, но този път според мен вече е затворен. А пътят през България все още е отворен и ако не побързаме да направим този много съществен преход, ще изгуби цялото славянство. Ние влизаме последни в западния свят, но ни предстои да се върнем обратно като първи в източния.

7. Какво ще кажете за окултната география на нашите земи?

Според мен, около Стара Загора имаме един отдавна забравен мистериен център, който е свързан с Мистериите на Хиберния. Идвайки тук, според мен, Димо Даскалов е запалил огъня на този мистериен център на езотеричното Християнство. И това, че ние имаме известна изостаналост спрямо западния свят, е едно наше предимство. Ако ние разберем и вникнем в Мистериите на Хиберния, много по-бързо ще разберем Мистерията на Голгота и ще наваксаме тази изостаналост. Мистерията на Голгота, която е тръгнала от изток и се придвижва на Запад. Първото частично разбиране е дадено на Августин Блажени, който получава едно копие от етерното тяло на Христос. И тогава чрез копието, което той получава, за пръв път на етерно ниво получава едно разбиране на Мистерията на Голгота. Това се случва на границата на източния и западния свят.

8. Имате ли любим герой, индивидуалност, която винаги ще ви вдъхновява?

За мен това е Кристиан Розенкройц. Връзката ми с него се развива, но истинското разбиране на неговата мисия се появи, след като поех един малък ангажимент в работата на Първи клас в Школата за духовна наука, който приемам много сериозно. Всеки, който разбере мисията на Кристиан Розенкройц, става негов последовател и разбира, че тази мисия е най-важната за нашата епоха. Убеден съм, че тази индивидуалност ще присъства на предстоящата конференция по повод стогодишнината от преминаването на Прага на Р. Щайнер.

Въпросите зададе *Кристина Димова*

ЖИВОТЪТ И ДЕЙНОСТТА НА АНТРОПОСОФСКИТЕ ГРУПИ

Група „София“

Всички знаем, че членовете на Антропософското движение могат да се обединяват в по-малки или по-големи групи по регионален или друг принцип на дейност. Днес в България съществуват 14 малки и големи групи, които в различен ритъм и с различен успех се събират присъствено и реализират дейността си. Но какво се случва с такива търсещи хора, които не могат да работят присъствено и регионалният принцип е недостъпен за тях? Те се опитват да намерят други пътища за преодоляване на разстоянията. Пътят, който такива хора трябва да извървят един към друг, не е кратък. И когато се срещнат, общият интерес към духовната наука отключва душите им. На тях им се налага да потърсят този „друг принцип“. Преодоляването на разстоянието не е лесна задача и може би точно затова хората се сближават повече, отколкото в регионалните групи.

Една такава група възниква преди пет години, през лятото на 2020 г. А на 6 март 2025 г. тази група беше кръстена „София“. Мощният познавателен интерес много здраво държи участниците в нея. Един от основателите на тази група е Михаил Колев. Той е математик и преподавател по програмиране. Неговата служебна ангажираност е свързана с постоянно движение и пътуване, понякога в други страни. Тази служебна ангажираност не му позволява да участва редовно в присъствени срещи. Михаил Колев е зает с научни изследвания по математическо моделиране в биологията, медицината и икономиката. Неговите интереси са в областта на практическата Антропософия, като биодинамично земеделие и валдорфска педагогика. Преди създаването на он-лайн група той посещава „Ариадна“, защото тази тематика му е най-близка. Според него, е изключително важно да се работи с хората, които са преминали Прага. Преди пет години във Варна той посещава семинар по говорно формиране и Георги Календеров му предлага да организират он-лайн група, в която да разглеждат шестте основни условия, езотеричните упражнения на Р. Щайнер. Основната идея за създаването на такава група е да се популяризират различни аспекти от антропософското познание. В началото участниците в тази група нямат ясно определени задачи. Те се опитват да правят еднократни тематични срещи като: „Карма и прераждане“, „Магическата сила на вниманието“, „Обикновен живот и пробуждане във века на технологична сингулярност“, „Тайните на огледалото и себесъзнанието“, „Духовните йерархии - същност, взаимодействие помежду им и тяхното влияние върху човека и еволюцията“, „Ясновидство и посвещение“ и много други.

През първите две-три години он-лайн срещите са пре-

димно в събота сутринта, а сега са и в четвъртък вечер. Тематиката постепенно се променя, когато започват да се разглеждат различни лекционни цикли. Тогава групата се насочва към лекционните цикли на Р. Щайнер като „Необходимост и свобода“, „Еволюцията от гледна точка на истината“, „Духовните Йерархии“, „Животът между смъртта и новото раждане“, а постепенно тематиката започва да обхваща предимно христологията. Разгледани са: „Християнството като мистичен факт“, „Христос и човешката душа“, четирите Евангелия, „Подготвителни етапи на Мистерията на Голгота“ и други. Създава се и група за

Тринадесет свети нощи и дванадесет свети дни.

Он-лайн групите в събота, неделя и четвъртък работят засега паралелно. В неделните сутрини се разглежда „Философия на свободата“, а в събота - „Път към себепознание в осем медитации“ GA 16. Освен лекционни цикли тези групи работят и върху отделно избрани теми. Група „София“ винаги започва и завършва срещите си с Календара на душата, след което един от участниците прави резюме на поредната лекция от цикъла и започва споделяне и обсъждане, в което всеки свободно се включва. Някои от редовните участници живеят в други страни, като Холандия, Гърция и САЩ, останалите са от различни градове на България. Това е тяхната единствена възможност за съвместна работа.

Дискусионното разглеждане на лекционните цикли на Р. Щайнер не е единственият метод на работа. Групата се опитва да въведе и по-различни форми. Част от книгите са разглеждани чрез разпределяне на планетарните роли, при което един участник се ангажира с ролята на Слънцето, друг следи за времето, трети се грижи за воденето на цялостната среща, четвърти се опитва да създава атмосфера, марсовият представител е опозиционер и се опитва да провокира останалите... Ефектът от такава дейност е повишаването на активността на всеки участник. Групата е отворена и всеки може да се включи. Материалите на „София“ могат да се намерят във Facebook:

<https://www.facebook.com/groups/meditacia>

*Търсете истинския практичен материален живот,
Но го търсете така, че да не притъпи сетивата ви
за Духа, който действа в него.*

Търсете Духа,

*Но не го търсете в свръхсетивна наслада,
поради свръхсетивен егоизъм,*

А го търсете,

*Защото искате да го приложите безкористно в
практическия живот,*

в материалния свят.

Обърнете се към древния принцип:

„Духът никога не е без материя, материята никога без Дух“ така, че да кажете:

Искаме да правим всичко материално в светлината на Духа,

И искаме така да търсим светлината на Духа,

Така че тя да развие в нас топлина за нашите практически действия.

Духът, който бива довеждан от нас в материята, Материята, която бива преработвана от нас до нейното разкритие,

Чрез което тя извежда Духа от самата себе си;

Материята, която чрез нас съхранява Духа открит,

Духът, който чрез нас се приближава към материята,

Те образуват онова жизнено битие,

Коемо може да доведе човечеството до истински напредък,

До онзи напредък, за който най-добрите

в най-дълбоките подземия на

съвременните души само могат да копнеят.

Медитацията „Дух-Материя“ в превод на Петър Матеев (GA 297, 24.09.1919 г.)

В най-близките планове на „София“ са включени няколко лекционни цикъла от христологията. След приключването на „От Исус към Христос“ се преминава към разглеждането на „Великденския празник като част от мистериината история“ GA 233a. Малко по-късно ще се разглежда „Петото евангелие“, защото към това са насочени най-съкровените въпроси, които вълнуват участниците в „София“. Създадени са всички необходими условия за развитието на стремежа към познание в редовната съвместна работа. Интересът се задълбочава, когато, изпълнени с отзивчивост, те откриват радостта от прочетеното заедно и възможността да преживеят споделеното, а познанието разпалва истинската искра на живота.

Веселина Велкова

БЕЗАЗОВИТЕ ХОРА ПРЕЗ АНТРОПОСОФСКАТА ПРИЗМА ЗА СКАКАЛЦИТЕ ОТ ЙОАНОВИЯ АПОКАЛИПСИС

Някои човешки същества са част от такъв поток на наследствеността, от който получават физическо тяло, в което навлизат с етерните и астралните си тела, но не и като въплъщаващ се дух (Аз). Въпреки че не можем да ги разпознаем физически, тези хора не са структурно завършени човешки същества, защото имат само етерно (жизнено) и астрално (душевно) тяло. Следователно, те не са човешки духовни същества, притежаващи индивидуален човешки Аз. Бидейки наблюдавани чрез целенасочено усвоеното астралното ясновидство, те изглеждат като скакалци с човешка глава, откъдето произлиза и терминът „хора-скакалци“ (за ясновидското описание на хората-скакалци виж Откровението на Йоан, глава 9, стихове 3-11

Има различни причини, поради които душите стават безазови:

1. души, които са слезли от други планети на по-късен етап от Земното развитие, когато другите човешки души са били вече преминали през определен период на развитие;

2. души, които са преждевременно родени по отношение на правилно еволюиращите и прераждащи се човешки души;

3. азове (човешки духове), които навлизайки обратно в Лунната сфера, преди отново да се инкарнират в земночовешко тяло, отказват да навлязат в това човешко тяло заради неблагоприятната карма, която ги очаква на Земята;

4. всички настоящи човешки души, при които, поради спецификата на сегашната духовна епоха, етерното и астрално тяло започват да се отделят от физическото тяло и физическото тяло се оказва в опасност да бъде завладяно от луциферични, ариманични и азурични сили заради

това, че човек не търси съзнателна и правилна връзка с Христос, а се оставя да бъде носен по течението или пък избира да служи на злото. Понастоящем и в бъдеще човек ще среща обикновени на външен вид хора, които обаче няма да са това, което изглеждат, тъй като над Азове им, в една или друга степен, ще са взели надмощие някои от тези противодействащи на човечеството и Христос гореспоменати групи от ретроградни същества.

Д-р Рудолф Щайнер обяснява, че описанието на чумата от скакалци в Апокалипсиса на Йоан рисува как една трета от човечеството

ще бъде отстранена от бъдещата духовна човешка еволюция, което означава, че в настоящата културна епоха на Съзнателната душа, и особено започвайки от периода на най-изявения материализъм от 1840 година насам, голяма част човешки същества ще започнат да се самоунищожават, тъй като ще предпочетат да спрат със себеразвитието на духовността си и че именно личният отказ от правомерното духовно развитие ще доведе и до изгубването на човешкия Аз (дух). С други думи, натрупващите се все повече на брой поредни прераждания, които не въплъщават по правилен начин разбирането за Мистерията на Голгота, ще поведат голяма част от човечеството по пътя на духовна погибел и отпадане от човешката еволюция чрез преждевременното прекратяване на цикъла от човешки прераждания. Особено важно е да се отбележи, че съществуват четири основни категории частично или напълно безазови хора, които изостават от правилното човешки развитие.

Първата категория безазови хора са тези, които са обладани от елементалните същества на саламандрите, които са природни духове на огъня. Това са хората, които за запо-

чнали еволюцията си или твърде късно, или твърде рано, или пък отказват да се инкарнират на Земята като Азове заради страданията, които биха изпитали вследствие на натрупаната си карма. Тези саламандри, заемащи вакуума на липсващия човешки Аз, имат само частично развита Азова природа и са един вид отломки от духовната природа както на висшите животински видове, така и на изостаналите човешки същества. Характерното за хората, в които саламандрите заемат вакуума на човешкия Аз, е, че тези хора не могат да се впишат в земната реалност по никакъв начин и не притежават обичайните когнитивни, емоционални и говорни способности.

Втората частично безазова категория се състои от чистите материалисти, които смятат, че човешкият род е произлязъл от маймуните (последователите на дарвинизма), че човекът е по-висше животно и че може да се държи като такава, тъй като тези хора, съзнателно или несъзнателно, са атеисти и не желаят да придобият реално доказуемо познание за сложния духовен човешки произход. Тези безазови хора могат да са дори и християни, които се кръстят и палят свещи за опрощаване на греховете си, но извън църквата водят един аморален и егоистично-животинско-материалистичен начин на живот, бидейки отдаден на страсти, инстинкти, желаниа за безспирно удоволствие и трупане на материални блага с цел осигуряване и печелене на обществен респект. Тези хора, в настоящите си инкарнации, са буквално завладени от ариманичните духове и мисленето им спрямо духовните първопричини на света е дотолкова отслабено, че се задоволяват с алогични постулати като тези, че живата природа е възникнала чрез Големия взрив в неживата вселена или пък за тях е достатъчно да вярват буквално, че Бог бил направил човека от земна пръст и вдъхнал душа в ноздрите му. Характерното за тези хора е, че с напредващите си инкарнации те стават все по-подчинени и по-зависими от низшата си животинска природа, чийто образ се вмести идеално в поговорките: „Яж, пий и си носи новите дрехи“ и „След нас и потоп“.

Третата категория частично безазови хора са тези, които на пръв поглед са добри, религиозни и благонравни души, но всъщност изповядват една псевдо-духовност, тъй като те се интересуват само от Духа, но не за да одухотворяват материалното битие, а за да придобият личното си спасение от моментния земен ад, в който живеем благодарение на материалистичната ни цивилизация. Тези души не се интересуват от това, да допринесат с личен принос за спиритуалното облагородяване на икономическия, социален и културен живот, а изпадат в аскетичен и изолиран начин на живот, работейки единствено за натрупването на лични познания относно духовния свят и търсейки освобождаване от инкарнациите чрез упорита индивидуална духовна работа в името на собствената си нирвана. Към тази категория частично безазови хора принадлежат и тези, които вършат добро в света, защото вярват, че доброто сторено от тях на Земята, би им гарантирало вечен живот и изкупление в деня на Страшния съд. Този род хора на свой ред са обладани от Луцифер, който се стреми да направи подопечните си човешки същества добри, но не благодарение на собствената

им воля и осъзнатост за общочовешката мисия на Десета ангелска йерархия на свободата и любовта, а чрез апел към личния егоизъм, който ги кара да затъват в обожествяване на духовни авторитети, автоматизиране на духовните им практики и най-вече към едно тесногръдо мисловно схващане за света, при което постулатите са строго догматизирани и не търпят никаква интерпретация. За този вид хора важна е целта на личното спасение по най-бързия и кратък път, а не придобиването на реална моралност, добродетели и умение за прилагане на личните таланти в духовна служба на обществото. Това са съвременните фарисеи с бляскав изказ, но с фалшива гордост и без високи общочовешки идеали и състрадание.

Четвъртата категория безазови (антихристови) хора са духовни черномагьосници, които са обладани от слънчевия демон Сорат (666), чиято задача е унищожаването на човешкия Аз (индивидуалния човешки дух дарен ни от Христос). Този вид безазови хора са поели по този си път съвсем целенасочено, отново в името на личния си егоизъм и асиметрични желаниа, като все пак не бива да се забравя, че малка част от тези духовно посветени в мистериите на най-голямото зло хора правят съзнателна жертва, за да може Доброто да бъде осъзнато и приложено от човечеството благодарение на вихрещото се зло. Черномагьосниците са тези, които участват в ритуалите с човешка кръв, тъй като човешката кръв е физическият носител на Аза (Христос в нас). Нека все пак не забравяме, че войните, като най-големият черномагьоснически ритуал за проливане на човешка кръв, се явяват и като очистираща карма за безбройните ни грехове, които дори не осъзнаваме, вследствие на масовия човешки отказ да поемем по трудния и тесен Христов път на добродетелта, моралността, реалното и неабстрактно духовно-научно познание и неговото приложение в обществения живот чрез принципите на Троицния социален организъм.

Нека уточним, че хората, в които живеят елементалните духове на саламандрите са наистина безазови. Също безазови са и черните маги, които работят за унищожаването на принципа на човешкия Аз. Хората, които в редица поредни инкарнации са под преобладаващото влияние на Луцифер и/или Ариман не само ще заличат своя Аз напълно, но може да изгубят значителни части от него, ако в поредицата от прераждания до края на епохата на Съзнателната душа (1413-3573 година сл. Хр.) не успеят да се свържат с Христос по правилния начин, като тази правилно установена връзка ще доведе и до правилното възприемане на Христовото същество в етерен (имагинативен) образ, което на свой ред ще означава, че човекът виждащ Христос по този начин ще е изградил нужните за настоящата еволюционната епоха познания и добродетели, които съответно ще са оформили и новите му духовни органи за възприемане в свръхсетивния свят. Последният шанс за всички човешки същества да останат на пътя на правилната Христова еволюция ще е шестата културна епоха на шестата коренна раса на бъдещата Духовна Венера, но нека отново да повторим, че, поради пълната си безазовост (аморалност и духовен ступор), една трета от човечеството ще отпадне от духовната еволюция

още в края на епохата на Съзнателната душа.

Накратко, безазовостта и човешкото духовно самоубийство биват причинени от упоритото придържане към егоизма (пък бил той и духовен) и/или към обсебващия материализъм, и/или към злото (пък билото и неосъзнато) и/или от отказа към правомерно духовно развитие. От друга страна основните характеристики на човешкия Христов Аз

са любовта към истината и познанието и способността за преодоляването на трудностите в името на високия идеал на „Не Аз, а Христос в мен“, защото именно този идеал се стреми да направи всички хора равнопоставени пред закона и социума, да освободи мисленето ни чрез духовно-научното познание и да ни направи братя в икономическия живот.

Съставил: **Павел Йорданов**

ЗИМЕН ЛАГЕР И СПОДЕЛЕНА ДУШЕВНА ТОПЛИНА

В началото на тази година бях поканена от приятели на зимен лагер в Средна гора. Тогава разбрах, че лятната инициатива за антропософски лагер е станала на десет години през 2024 г. След този малък юбилей е възникнала идеята за зимен лагер. Аз се включих в единнадесетата среща и като всяко космическо число тя се оказа нещо съвсем различно от летните лагери. Шансът да се срещнем за единнадесети път даде разгръщане на потенциала за просветление, предизвикателство и трансформация.

За мен всичко беше ново, но сред останалите участници се долавяше атмосфера на доверие и добре изградено взаимодействие. Наблюдавах как хората се събираха и посрещаха, докато къщата за гости в Сърнена средна гора се изпълни с нов живот. Многобройните участници бяха в различни възрастови групи: млади, съвсем млади и по-възрастни. Нямахме правила и нямахме една обединяваща тема в програмата. Лекциите бяха разнообразни, интересни, но тематично несвързани. Все още не беше избрана една обобщаваща тема. През първата вечер чухме лекцията на Иглика Ангелова за мистериите центрове в региона и за Стара Загора като един много специален град. Най-интересният момент за мен беше да чуя, че историческият живот на човечеството оживява, когато бъде добре разбран и че човешките души пренасят събитията от една епоха в друга, като преминават през епохите в своите повтарящи се земни инкарнации. Мисля, че по този начиние бяхме приобщени към особената съдба на този Михалилов град, който оживя пред нас.

В следобедните часове се провеждаха артистични занимания. Два пъти рисувахме с пастели под ръководството и указанията на Вихра Калапишева, която се грижеше за социалната арттерапия. Рисунките се разглеждаха в обща изложба и всеки споделяше това, което е преживял, а Вихра синтезираше и обобщаваше. В изпълнение на първата задача всеки нарисуваше с пастели любим спомен и зимен пейзаж. Йордан Димитров и Г. Акабалиев бяха водещите лектори през следващите дни.

С домакинската дейност се заеха най-всеотдайните и

предани хора. Участниците от всички възрасти имаха възможност да се радват на вкусно приготвена храна и компетентна изява в кухнята. Тъй като присъствам за първи път на антропософски лагер, бях много впечатлена от добре реализираната организация под ръководството на Радослава Ангелова. Под нейно ръководство някои от участниците ежедневно приготвяха закуските, обядите и вечерите. След 22:30 ч. вечерните дискусии продължаваха в трапезарията на „кръгла маса“ и преминаваха в приятни разговори по различни теми. Чудех се - откъде намирахме толкова сили.

Тръгнах си от лагера с нови размисли, нови въпроси и отговори, нови приятелства и с голяма благодарност към Радослава и приятелите

ми за всичко преживяно!

Моето лично изживяване бе многократно повтаряно. Това бяха моментите след поднасянето на темите от лекторите. Настъпваше тиха пауза, пауза в която казаното бе преосмислено. Възникваха много въпроси, дискутираха се отговори и това се случваше в една топла атмосфера, в която всеки имаше право да изкаже своята гледна точка, пречупена през многото или по-малко антропософски знания. А индивидуалните ми срещи с приятели, с които не съм се виждала дълги години, бяха изпълнени с разговори за живота ни през отминалото време. Благодаря ви!

За мен тази среща беше споделена душевна топлина между приятели, макар с някои от участниците да съм се запознала по време на лагера. Това не ми попречи да общувам с тях в подходящите моменти и да намеря отговори на въпроси, които ме вълнуваха в този период от моя живот. Благодаря на Радослава Ангелова за организацията за положените усилия да създаде условия за събирането на участници от четири града. Благодаря ѝ, че даде възможност на нашите души да се срещнат по пътя на духовното си развитие в тази местност и в това време. С нетърпение очаквам следващата ни среща на летния лагер!

Анелия Стойчева

ЕВРИТМИЯТА КАТО ВИДИМА РЕЧ

ТРЕТА ЛЕКЦИЯ

Дорнах 26 юни 1924 г.

ПРЕЖИВЯВАНИ И ОФОРМЯНИ ЖЕСТОВЕ

продължение от бр.87

Мои скъпи приятели!

Бих искал да добавя тези звуци към вчерашните, които ние все още не сме обсъждали. Това са звуците **S** и **Z**, представляващи сами по себе си някакво самостоятелно същество. Ако в допълнение се разкрие едно или друго, отнасящо се към чисто звуковата област, тогава бихме могли, при удобен случай, да дадем съответстващи разяснения в следващите лекции.

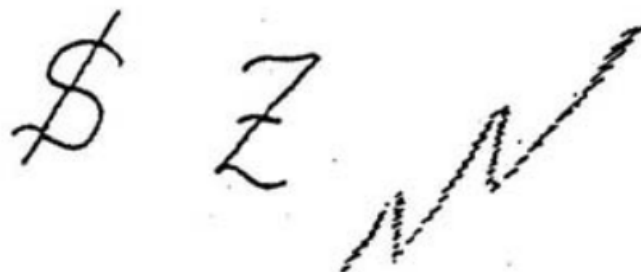
Звукът **S** винаги се е чувствал (когато все още съществуваше преживяване на тези неща) като нещо особено дълбоко в речевото проникновение. Можем да кажем така: преживяването на звука **S** е свързано с тези усещания, които в началните времена на човешкото развитие са били изпитвани по отношение на символа на „змията“, или, което в известен смисъл е същото, на символа на „жезъла на Меркурий“, но не по отношение на самия символ на Меркурий, а именно към символа на жезъла на Меркурий. Ние трябва да търсим в звука **E** самия символ на Меркурий. Символът на Меркуриевия жезъл играе голяма роля в някои източни ръкописи, където изписването на **S** (изписване, което ние съхраняваме и сега, и което отчетливо напомня символа на змията) лежи в основата. Това преживяване на **S**, усещането как тя варира и се извива – то, всъщност, е изключително сложно и в своя елементарен вид се състои в това, че се съпровожда с чувство на мощно, властно успокоение на всичко, което се намира в състояние на вълнение, при което заедно с това се чувства увереност, че в най-съкровено същество прониква някакво успокояващо влияние.

В мистериите символът **S** винаги е бил нещо такова, на което, както и на подобния на него **Z**, се е гледало с чувство на особено достойнство. А когато са се посочвали такива неща като „Тао“ (Тао), това се е правело с известно тържествено благоговение. Напротив, посочването на **S** е свързано с някакво пробуждане на страх сред тези, на които е бил показван този знак, пробуждане на страх от нещо, от което е трябвало да се пазят и което, заедно с това, не е трябвало да избягват в живота. Ето защо аз не мога добре и просто да ви разкажа как са говорили за **S** в мистериите, но ще се опитам да го облека в друга форма.

В сегашно време биха се изумили, ако биха могли да видят непосредствено колко малко сантиментални са били истинските ученици на древните мистерии. Те не са били тези антропософи, за които една наша приятелка – не е от Германия – веднъж каза, че техните постни лица са издължени до корема. Това не е било това настроение, което са имали в мистериите школи. Те са имали чувство за хумор, и понякога това, което те са почитали като нещо свещено, са го обличали в хумористична форма, до известна степен. И така, бих искал да кажа: ако един истински ученик на мис-

териите би бил попитан от някой, които не е бил от хората, членове на мистериите, как трябва да се разбира **S** (подобни въпроси, разбира се, са задавали, защото любопитството е такова свойство, което хората са имали много отдавна), тогава ученикът на мистериите отговарял с известен хумор: „Да, виждаш ли, когато знаеш тайната на **S**, тогава можеш да видиш съкровенията особености на мъжкото сърце и да изследваш женското; можеш да успокоиш всичко, което се крие в тях и да проникнеш в техните съкровени дълбини“. Както вече бе казано, това би било много екзотерично обяснение, но все пак то би дало указание за това, което се съдържа в буквата **S**. Успокояване на подвижното, на развълнуваното (das Bewegten) с увереност, че използването на това средство ще внесе успокоение. Ако вложите това, което ние определихме с тези думи, в един жест, ще получите именно евритимизирания звук **S**.

Сега остана още звукът **Z**. Ние трябва да внесем чувството на **Z** в преживяването. **Z** е жест, подобен на жеста на **S**, само с едно допълнение. Той се чувства по подобен начин: ако вие сериозно се потопите в него, ще откриете, че в него се съдържа това чувство. Той се чувства като нещо, предизвикващо весело настроение, благодарение на това, че се възприема не тежко, а леко и особено иска да предизвика весело настроение. Това може също да бъде неодуше-

вен предмет.

С това ние сякаш завършваме нашите обяснения за смисъла на отделните звуци и се приближаваме към това, че можем да поставим тези отделни звуци пред нашата душа. Аз вече ви казах, че в началото ще бъде нещо като повторение, нещо такова, върху което можем да стъпим, като основа. Сега стигаме до това, отново евритимично да поставим отделните звуци пред нашата душа.

Основното нещо тук се съдържа в следното: трябва да се следи за това, че разкритата от нас същност на звуците се усеща в изкуството като същност на жеста. Трябва да си изясним с пълна яснота, че човекът е образуван от тези елементи на космоса, които казах за отделните звуци. Ако вземете всичко, което съм казал за звуците, закономерно ще получите приблизително тези движещи сили, които предизвикват спускане на човека от предземно битие в битието на Земята и след това го водят по нататък, докато той стане зрял човек на 35 години. Целият този път с всичките сили, които изграждат, влекат и водят човека там, където той ста-

ва това, което действително представлява възрастният човек, всички тези сили се съдържат в свързани със звуковете жестове. Затова словото, звукът се усеща от нас като нещо съвсем особено.

Да започнем с това, което се отнася за човека по най-интимен начин, за което в Гърция са казвали, че човек преживява това, когато стои пред загадките на битието, а именно: с удивление, с учудване. По този начин, философията – любовта към мъдростта – може да изхожда само от удивлението, от учудването. Да възприемем това и да си спомним, че човешката способност да се удивлява е чисто човешка и заедно с това тя е това, което извисява човека над животните. Ако след това се запитаме, какво има в човека, което го извисява над животните, трябва да кажем: това е възможността да се държат в човешкото същество в подвижно състояние някои потоци, по-точно направление на потоци, които в животните приемат застинали форми. Така че човекът може да се разглежда като някакво стечение на сили, които се сливат именно в него. Ако човек би бил принуден да издирва своя произход, на който той трябва да се учудва, който трябва да извиква в него чувство на удивление, в една каква да е точка от небето, както това трябва да правим за растенията и животните, то в него би възникнало усещането за нещо твърде еднообразно. Човекът, напротив, усеща, че това, на което той се удивлява в самия себе си, идва от различни посоки на небето. Това се изразява във възникващото в нас усещане: ако искаме да обхванем със съзнанието си нашата собствена същност в самите нас, като в хора, то трябва да гледаме на себе си така, сякаш Боговете са дали силите си да се влеят в нас от обкръжаващата Вселена. Да си представим схематично обкръжаващата Вселена: силите, проникващи от нейната средна част в посока към Земята се изобразяват със стрелки.

Когато ние, като „Човек“ сега чувстваме в земното, тогава ние трябва чрез това да чувстваме нашето битие, като излято от различни точки на Вселената. Представете си **А**. В същността си то се състои в това, че вие обхващате тези две направления с китките на ръцете и през китките на ръцете – с ръцете. И по този начин работата не е в това, че правите замах, а в това, че вие самият като човек представлявате създаден, определящ се /определен/ от двете различни направления във Вселената и че вие получавате нещо в тези две направления. В това обхващане в двете направления се свежда /съдържа, заключава/ само по себе си **А**.

Към самия звук **А** се отнася само това. При това няма значение къде си държите ръцете, но **А** се състои в това, че вие обхващате нещо в тези две направления (схващате тези две направления) и усещате напрежение на вашите мускули така, сякаш влизате в тези две направления. Вие трябва да усетите това в своите мускули и по възможност веднага, из-

хождайки от току-що произнесенния звук, да преминете към протягане на ръцете. Такъв е **А** в себе си.

По същество, **А** се състои в това, че вие си казвате: „Човеко, ти произлизаш от две различни точки на Вселената, ти простираш към тях ръцете си, за да обхванеш тези две посоки. Ти обхващаш това, от което произлизаш. Ти чувстваш как тези сили струят през ръцете ти, съединяват се в гърдите ти.“ В резултатът се получава това **А**.

Това е вече евритмично **А**. И в това сливане вече ще бъде така, че човек също чувства: в този жест е заключено човешкото **А**.

По отношение на **Е** ние вече говорихме, че приблизителното му значение е такова: „Нещо ми причини нещо, но аз твърдо му се противопоставям.“ Какво лежи в това преживяване? В него лежи нещо противоположно на преживяването на **А**. В **А** човек се преживява от Космоса. Преживяването на **Е** има зад себе си вече нещо преминало. Нещо се е случило и станалото се преживява в жеста. Това може да се преживее само тогава, когато има произшествие, когато вече се чувства нещо. Това може да се преживее в този жест, в който една част от човешкия организъм влиза в съприкосновение с друга.

Това не може да се прави по много начини, защото човекът не е слон и носът му не е толкова подвижен, че да докосне с върха му бузата си. Ако би могъл да направи това, жестът на **Е** прекрасно би бил направен по различни начини. Обаче човек не може да направи това. Затова жестът на **Е** може да се направи само по такъв начин, както е показано в нашата евритмия и тогава означава допирание на един член на човешкия организъм с друг и с това допирание е изразена съпротивата срещу случилото се. При това докосването се явява възпроизвеждане на това, че нещо се е случило, а кръстосването на ръцете изобразява устойчивост, непоколебимост, упоритост. Едната ръка лежи върху другата дори и един пръст може да лежи върху другия. Ако някой е в състояние да го направи, то посоката на гледане на едното око може да се кръстоса с посоката на гледане на другото. Всяко положение, което дава реален допир на една част от тялото с друга изразява това чувство за **Е**, при което ако направеният жест се задържи, ще се достигне висш израз на преживяване на твърдост, устойчивост, непоколебимост, упоритост по отношение на това, което някому е било направено. Само си помислете колко голяма разлика има между преживяването на жеста на **А** и преживяването на жеста на **Е**.

Преживяването на жеста на **А** се основава на предположението, че с вашето съзнание вие обхващате протягането на мускулите. Вие трябва да обхванете разтегнатия мускул. Преживяването на **Е** се основава на предположението, че вие обхващате със своето съзнание състоянието на покой

на скръстените ръце, така че основното ваше внимание се съсредоточава при това скръстване.

По този начин, не разтягането на мускулите се явява главно при преживяването на **Е**, а оставането в покой на едната ръка върху другата или притискането им една към друга. Можете да направите **Е** и така: поставяте десния крак върху левия и притискате. Тогава вие усещате движението на **Е**, преживяването на **Е**.

В условията на настоящата ни цивилизация, получавате впечатлението, че светът винаги причинява нещо на човека, тъй като хората в повечето случаи седят с кръстосани крака, и по този начин правят жеста на **Е**! В този жест лежи това, че повечето хора считат, че светът им е направил нещо и че те трябва твърдо да стоят против него. Така художествено в жеста могат да се разберат нещата.

Преминаваме сега към движението на **О**, само почувствайте какъв свят на преживявания лежи в звука на **О**! **А** е чисто учудване, чисто изумление, смайване. **О** означава изпълнена с разбиране позиция по отношение на това, което по видим начин предизвиква удивление. Тъй като удивление се поражда от всичко, което ние обхващаме със съзнанието си, ако просто сме истински хора. Но **О** ни поставя в по-интимно отношение към това, което ние обхващаме със съзнанието си. По този начин, същността на **О** се изразява в жеста, ако човек чувства не само себе си, а изхождайки от себе си, усеща другия предмет или другото същество, което той иска да обхване със съзнанието си. В най-чист вид вие можете да си представите това, че чувствате към някого любов и го обхващате с ръце. Тогава се получава съответстващ на природата на **О** жест - движение - извити в полукръг ръце обхващащи нещо друго, изобразяващи движението на **О**, жеста на **О**.

Ние имаме в изображението на **А** нещо възприемащо. Човек улавя това, което го поражда от Вселената. В **Е** имаме някакъв лек намек за самото преживяване. Човек преживява нещо във връзка със света. В **О** ние имаме такъв жест, в който светът преживява нещо чрез човека, благодарение на това, че човекът обхваща нещо в света. Той трябва да се опита да направи жеста на **О** така, че от самото начало да влезе в затварящата се окръжност, т. е. да закръгли ръцете

от самото начало съвсем гъвкаво. Тогава това е наистина движение на **О**! От самото начало да се влезе в закръглянето.

Сега стигаме до звука, който се приближава до човека по-близо от **Е**, който напълно и съвършено изобразява самоутвърждаването на човека: това е **I** [**I**]. Това е чисто самоутвърждаване. Аз често съм обръщал вниманието ви към «Ich» (**Аз**), който ние използваме в ежедневието литературен език. В него преди всичко е самоутвърждаването **I** и след това е добавено подухване, появяване, което показва: „ние представляваме нещо съществуващо в дишането (eininAtem-Bestehendes)». Но хората водещи разговори, не отиват толкова далеч. Те се основават на чистото самоутвърждаване. Ето защо, например, в моята страна не говорят «Ich», а «I!». Там никой не би си помислил да каже: «Ich haue dich durch (Аз ще те набия)». Идва ми този израз в главата, защото той често се свързва с понятието за „Аз“; в моята страна този израз се използва ежедневно. И така, там не казват: «Ich haue dich durch», а казват: «Ihauidurch!». Получава се най-чисто самоутвърждаване. Ето това чисто самоутвърждаване се усеща сега, когато ние правим жеста **I**. При **А** ние идваме центростремително от две различни страни, при **I** отиваме от центъра навън и нямаме усещането, че обхващаме нещо, а вместо това чувстваме някакво протягане, чувстваме как някакво течение излиза от сърцето през ръката, през двете ръце или през краката, или през зрението - с помощта на зрението също можете да се прави **I**, през посоката на очите, когато съзнателно се гледа с едното око, а другото се оставя в пасивно състояние. Благодарение на това ясно възниква **I**. (Г-жа Ф., покажете ни хубаво **Б**. Ето това е истински жест на **Б**. Задръжте го в паметта си.

В **I** не трябва да има нещо от **А**, а двете ръце трябва да бъдат протегнати, така че да бъдат като продължение една на друга. Но е достатъчно и една ръка. Съществено при това е усещането за протягане, разтягане, когато при **А** трябва да има чувство на обхват, така че в звукът, който се прави при това, да има правилен вътрешен акцент.

Превод: *Димитър Левашки*
продължава в следващия брой

Последното стихотворение на Р. Щайнер

Аз искам бих, от духа на Космоса,
Всеки човек да възпламеня,
Че в пламък той да се превърне
И в огън съществото свое да разгърне.

Другите, те искали биха, от водата на Космоса
Да отнемат това, що пламъците угасява,
Всички същества разводнява
И вътрешно ги изтощава.

Превод: *д-р Димитър Димчев*

О радост, щом пламъкът човешки
Се разгаря там дори, където е затихнал!
О горчилка, щом природата човешка
Е укротена там дори, където
Да е подвижна тя би желала.

ВЕЛИКДЕН 2025

програма
за срещата на антропософските
общества в
България и Румъния

11. Април, петък

- 16.00 – 16.30 Откриване на срещата
16.30 – 17.45 *Духовни източници и история на антропософското движение в България* – лекция от Трайчо Франгов
17.45 – 18.00 **Кафе пауза**
18.00 – 19.45 *Пътят към Духа – истинската връзка на Балканиите и Дунав* – лекция от Сорин Тигареану
19.45 – 20.00 **Кафе пауза**
20.00 – 21.00 Празничен Великденски концерт - Трио АРТЕ+

12. Април, събота

- 09.30 - 09.50 Евритмия
10.00 – 11.00 *Луцифер, Христос и Ариман в нашето време* – разглед в кръг
11.00 – 11.15 **Кафе пауза**
11.15 – 12.00 *Езотеричното значение на кръвта от Граала* – лекция от Влад Попа
12.00 – 15.30 Обедна почивка
15.30 – 16.15 Антропософско лечебно пеене, представление
16.15 – 16.30 **Кафе пауза**
16.30 – 17.30 *Връзката ни с Рудолф Щайнер след 100 години* – разговор в кръг
17.30 – 17.45 **Кафе пауза**
17.45 – 19.00 *Наближава Великден* – лекция от Георги Акабалиев
19.00 – 19.15 **Кафе пауза**
19.15 – 20.00 *"In Memoriam"* – Евритмично представление

13. Април, неделя

- 09.30 - 09.50 Евритмия
10.00 – 11.15 *Аристотел, Тома Аквински, Рудолф Щайнер* – лекция от Трайчо Франгов
11.15 – 11.30 **Кафе пауза**
11.30 – 12.30 Пленарна сесия и закриване

Срещата ще се проведе в читалище
„Климент Охридски“
бул. Цар Симеон Велики 156
Стара Загора

АНТРОПОСОФСКИ ГРУПИ

ВАРНА

Антропософска група
„**Михайлова ковачница**“
Радослава Ангелова
тел. 0878 478 638

СОФИЯ

Група „**Михаил**“
Лалка Фингарова, тел. (02) 868 99 49;
0888 263 741

„Гласови терапевти с Антропософска терапия чрез пеене“

Ул. „Х. Димитър“ 13
Цветя Мишкова 088295 3550
Красимира Калчева 0878 909 312

Антропософски кръг „Аристотел“

Доц. д-р Иванка Кирова,
тел. (02) 831 78 74

Група „Рудолф Щайнер“

Александър Бояджиев
тел. 0888 406 095

Група „Ариадна“

Юлиан Андонов
тел. 088 662 6489

Група „ЛОГОС“

Константин Йорданов
тел. 0894 515 355

Курсове по антропософска социална арт-терапия

За връзка:

Снежана Бечева 0887 049 946
Вихра Калапишева 0887 152 335.

Група „София“

Михаил Колев, тел. 0884910127

СТАРА ЗАГОРА

Група „Рудолф Щайнер“

Георги Акабалиев, тел. 0878 398 509

Социална художествена терапия

„Дъгата на Дочка“

Дора Петрова, тел. (042) 643 500

Евритмична група „Граала“

Диана Демирева – 08875 59777

БУРГАС

Група „Парсифал“

Димитър Колев 0889 611 444

ЯМБОЛ

Група „Светлина“

д-р Ива Манева, тел. 0887
179 057

ПЛЕВЕН

Група „**Михаил**“
Моника Хаджиева тел. 0878 250 730

ПЛОВДИВ

Група „**Мани**“
Тони Кюмюджиян-0888992862
Мартин Атанасов-0883604339

Дарителски сметки
на Антропософското
общество в

България

BGL BG24UNCR76301075590031
USD BG10UNCR76301175509595
EUR BG07UNCR76301475508630

Георги Акабалиев – 0878 398 509
Александър Бояджиев – 0888 406 095

БЛАГОДАРИМ !

Скъпи приятели, уважаеми
читатели на „Антропософски вест“,
Всеки, който желае да изкаже мнение или коментар по разискваните в настоящия и бъдещите броеве на вестника теми, може да ни пише на e-mail: vestnik@aobg.org . **Очакваме ви.**
От редакцията

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ

Веселина Велкова
Цветя Мишкова
Христина Ангелова
Георги Акабалиев

Тел: 0897 728885
e-mail: vestnik@aobg.org
уебсайт: www.aobg.org

Отговорност за съдържанието на публикуваните материали носят единствено техните автори.